

AZ ALSÓBORSODI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

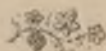
1911. ÉVI AUGUSZTUS HÓ 29-ÉN
MEZŐNAGYMIHÁLYON TARTOTT
ŐSZI RENDES KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTE:

TÓTH BÉLA

EGYHIM. PAPI FŐJEGYZŐ.

MISKOLCZ, 1911

NYOMATOTT A LÁSZLÓ-KÖNYVNYOMDÁBAN

AZ ALSÓBORSODI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE 1911. ÉVI
AUGUSZTUS HÓ 29-ÉN MEZŐNAGYMIHÁLYON TARTOTT
ŐSZI KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

Dr. Tüdös István esperes és Pappszász Lajos helyettes gondnok
kettős elnöksége alatt

jelen voltak: Idősb Sólyom Gyula, Bodolay István, Horváth Bertalan, Halászy József egyházi, Bónis Bertalan, Deák Gyula és Dr. Kérészy Barna világi tanácsbírák; Csorba György a miskolczi főgimn. képviselője; Fogarassy Jenő, Baksa Lajos, Csiky Béla, Putnoky István tanítói képviselők, Tóth Béla egyh. fő-, Tóth István egyházi aljegyző; Dr. Nagy Ferencz világi főjegyző.

Az egyes gyülekezetek részéről:

Alsózsoltca: Tatár József.

Ároktő: Kiss Albert.

Borsodgeszt: Túry Sándor.

Borsodharsány: Ifj. Sólyom Gyula és K. Kis József.

Böcs: Fekete Gyula.

Bükkaranyos: Mauritz Árpád, Csáti Bálint.

Bükkzsérc: Molnár Gyula, Vadászy András.

Cserépfalu: Szakács Pál.

Eger: Tóth István, Dr. Lipcsey Péter.

Egerlövő: Sólyom Barna.

Gelej: Kenyeressy Károly, Kovács Károly.

Hejőbába: Lángi Gyula.

Hejőcsaba: Idősb Sólyom Gyula.

Hejőszalonta: Bársony György, Gönczy Bertalan.

Hejőpapi: Szabó Bertalan.

Igriczi: Nagy Ferenc.

Kisgyőr: Zarándy Bertalan, Török Gy. József.

Kistokaj: Várady Pál, Nagy Sándor.

Ládháza: Farkas István.

Maklár: Kerekes Zsigmond, Apostol Máté.

Mezőcsát: Bodolay István.

Mezőkeresztes: Simon János, Szabó András.

Mezőnagymihály: Szabó József.

Miskolcz: Dr. Tüdős István, Tóth Béla, Hidvégi Benő, Czeglédy

Elek.

Nemesbikk: Maklár Pap Ernő, Bajnok Bálint.

Noszvaj: Bodnár Béla.

Ónod: Sólyom Lajos.

Poroszló: Gaál Ferenc, Gál Pál.

Sály: Kiss Gábor.

Sajókeresztúr: Iván Adolf.

Tiszadorogma: Halászy József, Czékus Mihály.

Tiszakeszi: Ando Lajos, Bogdán Lajos.

Tiszanána: Kérészy Barna.

Tiszapalkonya: Kovács Károly.

Tiszaszederkény: Horváth Bertalan.

Tiszatarján: Pósa Péter, Gombos Gyula.

Tiszavalk: Vajda Sándor, Lenkey Dezső.

Újlőrinczfalva: Gece Albert.

Vatta: Gere Lajos.

1. Az Úrnak szent házában a gyülekezésre hívó harangszavára összegyűlt gyűléstagok és a nagymihályi egyház szép számmal összegyülekezett tagjai együttes énekléssel dicsérvén az Urat, Takács Mihály s.-lelkész szép és lelkünket Istenhez emelő imádságot mondott; gyülekezési éneklés után pedig az egyházmegyei gyűlés tisztviselő tagjai a zöld asztal körül gyülekeztek, ahol Dr. Tüdős István esperes esdett buzgó fohászkodásban áldást és kegyelmet egyházmegyénknek az anyaszentegyház kőfalainak építésében buzgólkodó tagjaira és tanácskozásaira.

2. Pappszász Lajos helyettes gondnok szép szavakban üdvözölve a gyűlés megjelent tagjait,

a gyűlést megnyitja.

3. Pappszász Lajos legidősebb világi tanácsbíró, fájdalmas érzéssel jelentve, hogy egyházmegyénk szeretettel és tisztelettel környezett gondnoka régen tartó gyöngékedése miatt nem jelenhetett meg közöttünk s egyházmegyénk közönségének ama fohászszerű óháját kéri jegyzőkönyvünkbe vétetni, hogy az Egek Ura szeretett gondnokunknak adjon egészséget és erőt, hogy vezethessen bennünket egyház építő munkánkban s sokáig lehessen vezérfényünk, kire mindenkor reménykedő bizodalommal tekinthetünk.

Közgyűlésünk, midőn részvétellel értesül gondnokának hosszas betegeskedéséről s mély fájdalommal kénytelen nélkülözni az erős, törhetetlen hűségű vezér hittől áthatott munkáját, melyet sohasem szűnt meg ezidőszerint való anyaszentegyház oltárára szívesen hozott áldozatul elhozni: az Úr iránt való odaadó bizodalommal reménykedik, hogy a nekünk oly drága egészség és erő visszatérve, sokáig, boldog éveken át, mutatja még hatékony erejét, vezetvén bennünket egyházépítő munkáinkban erőről-erőre, nyereségről-nyereségre.

4. A gyűlést alkotó tagok összeírása, a megbízó levelek bemutatása után

az esperes a gyűlést törvényesen megalakúlnak jelenti ki.

5. Elmaradásukat, elfoglaltatás, betegség, családi körülményeiknek kedvezőtlen alakulásával igazolták: Csiszár Béla oszlári, Marsalko Endre diósgyőri, Kovács Mihály hevesi, Tokaji Nagy Lajos felsőábrányi, Somodi János hejőbábai, Bogdányi József sajkókeresztúri, Szabó Bertalan hejőpapii, Fodor Bertalan igricii, Szalóczy Pál mezőcsáti, Apostol Bertalan szirmai lelkészek, báró Vay Elemér gondnok, Huszty Béla, Bottlik István világi tanácsbírók.

Az igazolások tudomásul vétetvén, az elmaradások igazoltatnak.

6. Olvastatott a világi főjegyzői állásra beadott szavazatok felbontására kiküldött bizottság Miskolczon 1911 július 2-án tartott ülésének jegyzőkönyve, melyből kitűnik, hogy a beadott 58 szavazat közül 46-ot Dr. Nagy Ferenc Miskolcz város főjegyzője nyert, így ő szavazattöbbséggel egyházmegyei világi főjegyzővé választatott.

Dr. Nagy Ferenc a törvényben előírt esküt letévén egyházmegyei elnökség szívélyes üdvözlése után, hűséges kötelességteljesítésre elkötelező szép beszéddel a világi főjegyzői széket elfoglalja.

7. Ugyanazon bizottság jegyzőkönyve szerint az egyházmegyei papi tanácsbírói állásra 58 szavazat közül 34 szavazattal Tóth Béla miskolczi lelkész, egyházmegyei papi főjegyző választatott meg.

Tóth Béla a törvényben előírt esküt letévén, egyházmegyei elnökség szívélyes üdvözlése után, köszönetét fejezi ki a vele szemben megnyilatkozott megtisztelő újabb bizalomért, azon ígérettel foglalja el a tanácsbírói széket, hogy amint teljes erejét szentelje egyházmegyénknek főjegyzői állásában, ugyanazzal a készséggel és hűséges odaadással fog újabb megbízatásában is eljárni.

8. Az 1911. évi április hó 26-án Miskolczon tartott tavaszi egyházmegyei gyűlésen közfelkiáltással egyhangúlag egyházmegyei ügyésszé megválasztott Dr. Molnár Gyula miskolczi ügyvéd a gyűlésen megjelenvén a hivatalos esküt leteszi.

Dr. Molnár Gyula miskolczi ügyvéd az eskü letétele után az egyházmegyei ügyészi állást elfoglalja.

9. Olvastatott az újabb három évre választandó 4 tanítói egyházmegyei képviselőre beadott szavazatok felbontására kiküldött

bizottság Miskolcson 1911 július 2-án tartott ülésének jegyzőkönyve, amelyből kitűnik, hogy a tanítói képviselőkre beadott 58 szavazat közül Baksa Lajos, Fogarassy Jenő és Csiky Béla 57—57 szavazatot, Putnoky István pedig 56 szavazatot kapott, így nevezettek választattak meg az újabb három évi ciklusra egyházmegyei tanítói képviselőkül.

Baksa Lajos, Fogarassy Jenő, Csiky Béla, Putnoky István tanítók, az újabb három évi ciklusra megválasztott egyházmegyei tanítói képviselőknek jelentetnek ki.

10. Ugyanazon bizottság jegyzőkönyve szerint egyházmegyei főgimnáziumi képviselőül az újabb három évre 57 szavazat közül 55 szavazattal Csorba György miskolczi ref. főgimnáziumi igazgató választott meg.

Csorba György miskolczi ref. főgimnáziumi igazgatót egyházmegyei főgimnáziumi képviselőül jelentette ki az újabb 3 évi ciklusra.

11. Olvastatott a következő esperesi jelentés:

Nagytiszteletű egyházmegyei Közgyűlés!

Tavaszi közgyűlésünk óta aránylag igen kevés idő telt még el s e kevés idő alatt számbavehető események alig fordulhattak elő. Nem fordultak elő különösen abból a szempontból, hogy esetleg szenzációs tényeket kelljen feljegyeznünk egyházmegyénk történetének lapjaira. Járunk, akik az Úr dolgaiban foglalatoskodunk, a kötelességek ösvényein; cselekszünk erőnk s tehetségünk mértéke szerint; építgetünk, ahol erre van szükség; őrizgetjük a régi állapotokat, ahol ezt parancsolják a viszonyok; s újítgatunk, amennyiben újításokat kell végeznünk, mert az újításoktól nem szabad idegenkednünk, sőt az avultságot tartozunk megszüntetni, ahol az új kor szelleme úgy parancsolja, mert bár a régi gyepű megbolygatása a kigyók sziszegésével jár, mégis, ha az alkotások útján kívánunk haladni, a kellemetlen érzéseket el kell szenvednünk, hogy építsünk az Isten nagy nevének dicsőségére. Természetesen az építést s alkotást is mindenhol s mindenkor csak megfontoltan szabad végeznünk, soha sem lehetővé feledni az intelmet: „nil nimis“! Ezt az intelmet még a mai, fellegetek ostromló vállalkozások

közepette sem szabad szem elől tévesztenünk, mert a hit és erkölcs világában a komolyság és erő nélküliség kész veszedelem.

Hogy alkotni, építeni akarunk egyházmegyénk területén is, bizonyosságaink a mezőcsáti, ároktői, tiszavalki, kisgyőri, tiszakeszii s mezőkeresztesi tényleges *építési munkálatok*, amelyek iskolák, tanítói lakok, parochiális hajlékok emelését eredményezik. Ezek a *külső* épületek egyszersmind a *belső* épségnek is jelei, mert csak a hitben, vallásosságban, áldozatkészségben s tiszta erkölcsi felfogásban erősek és hatalmasak tudnak *külsőleg* is olyan alkotásokat létesíteni, amelyekben a tiszta lelkek gyönyörködnek. — S minél jobban igyekszünk *külsőleg* méltóan viselkedni, annál inkább feszítheti keblünket a *belső érzés*, amely a *jót s jól* cselekvésre indít bennünket.

Bizonyos alkotási célt kíván szolgálni az az indítvány is, amelylyel lelkész-értekezletünk fogja foglalkoztatni jelen közgyűlésünket. Egy egyházmegyei egyházfenntartási alapot óhajtanánk létesíteni oly módon, hogy gyülekezeteink minden lélek után *egy fillért* fizetnének, amint az agentialis persely-pénz váltságául is ennyit adnak. Ebből az egy filléres adakozásból évenként 600 koronán felüli összeg gyűlné össze, amelyből a szegényebb kebelbeli gyülekezeteknek rögtön adnánk segílyt, a fennmaradó összeget pedig tőkésítenénk s ez a fizetési kötelezettség és tőkésítés addig tartana, míg olyan alaphoz jutnánk, amely a segílyezést állandóvá tenné. — Az a szomorú tapasztalat indított e terv felvetésére, hogy mindezideig soha sem állott módunkban segílyt kérő egyházainknak számbavehető segílyt adni, holott ez elengedhetetlen kötelességünk. A kölcsönös segílyt, támogatás és gyámolítás eszméjéről s kötelességéről a Jézus híveinek nem lehet és nem is szabad lemondaniok s mert „szegények mindig lesznek közöttünk“, mint gyülekezetek is, a gyámolítás lehetőségét biztosítani tartozunk. Az évi teher ezen a címen csupán 3—4 nagyobb lélekszámú gyülekezetünk költségvetésében s számadásában lesz észrevehetőbb, de azok elbirják ezt a többletet, ha pedig valamikor segílyre szorulnának, visszakapják, amit apródonként adogattak.

Mint *szellemi* alkotási munkálkodásról emlékezem meg lelkészértekezletünk pályakérdésének sikeres megoldásáról. Ugyanis új szabályaink értelmében pályakérdések kitűzését is gyakorlatba vettük s az első alkalommal is kitűnő eredményről számolhatunk be, mert a kitűzött pályatételre beérkezett egyik munka elismeréssel nyerte meg a pályadíjat, a másik pedig dicséretben részesült. Míg más helyeken nem egyszer hangzik el a panasz, hogy nincsen kívánt eredmény, addig mi örömmel jegyezhetjük fel az első sikert, mint szellemi építési munkánk jó következményét.

A tavaszi közgyűlésünk óta lefolyt idő alatt egyházmegyei felhatalmazás alapján megerősítettem Ároktő, Kisgyőr, Mezőkeresztes és Tiszavalk építkezési terveit s költségvetését, mindeniket úgy, hogy előbb az államépítészeti hivatal felülvizsgálta s jóváhagyta.

Az átányi lelkészválasztás végleg befejeződött, miután a felebbezők visszavonták panaszukat, hivatalból pedig az egyh. m. ügyész nem tartotta az ügyet folytathatónak. A meghívásra az engedélyt megadtam s a Diószeghy Mihály átányi lelkészválasztásának megerősítése most már közgyűlési jog és köteleesség.

Sályban, a meghívás meghiúsulta után pályázat útján történt a lelkészválasztás, a három pályázó közül Szakács Pál cserépfalui helyettes lelkész választatván meg, akinek az engedélyt megadtam, miután felebbezéssel nem támadták meg a választás tényét. Ennek a megerősítése is közgyűlésünkre várakozik.

Az egyházmegyei állásokra elrendelt szavazások eredményéről a bemutatandó jegyzőkönyvek adnak értesítést, itt csak annyit kívánok megemlíteni, hogy egyházmegyénk e választásoknál már az első alkalommal megtalálta a maga kiválasztottjait s így szűkebb szavazást nem kellett elrendelnünk.

Tanítóink közül e hónap utolsó napján nyugdíjba lépnek Kenyeres Pál igriczii, Tóth Imre tiszakeszii és Csillik Balázs tiszánai tanítók, akiknek kívánjunk békességes és nyugodalmas esztendőket nagy és fáradságos munkáik után, amelyek között lelkők tömjénét az Úr oltárán füstölögtették s minden igyekezetekkel azon voltak, hogy az általok nevelt és tanított növendékek méltó tagjai legyenek anyaszentegyházunknak és édes magyar hazánknak!

Tanítókról lévén szó, hadd ejtsek pár szót arról, hogy elemi iskoláink tandíj-váltás ügye még mindig nincs mindenütt rendezve. Hol a tanítók nem kapták még meg, hol az egyházak, — mintha a vallás- és közoktatásügyi miniszterium valami kísértésbe akarná vinni az embereket és egyházainkat. Többel, mint egy félévvel előbb adattak be a tanítók személyes kártalanítására vonatkozó kérvények az ú. n. dologi kiadások megtérítését illető kérvényeknél s ennek dacára ez utóbbiak előbb sorra kerültek, mint amazok, de itt is, ott is az egyházak szenvednek, amelyek kötelesek a tanítói fizetést akkor is adni, ha az államnak például két egész esztendeig nem teszi a váltás-összeget kiutalni. Mezőnagymihály is, Mezőkeresztes is egy teljes iskolai éven át fizette tanítóit s az államtól a kárpótlás e sorok írásáig nem érkezett meg. Mezőnagymihály már jelentette, hogy többé nincs miből előlegeznie a tanítói fizetést s utasítanom kellett, hogy még kölcsön útján is tartoznak a tanítói fizetésről gondoskodni. Az pedig mindjobban élére állított kérdés lesz: Kicsoda téríti meg az állam által adott váltás-összeg s a Konvent által megállapított rendkívüli adócsökkentési segély-összeg közötti különbséget? . . . Az állam sorra elutasítja a „dologi kiadások“ címén újra, meg újra benyújtott kérvényeket, a konventi bizottság az iskolaszéki elnökök

anyagi felelősségét állapítgatja meg, holott nem erről van szó, hanem a *különbözet előteremtéséről*. Szerencsére még nem történt meg, hogy valamelyik lelkésztársamnak, mint iskolaszéki elnöknek, a vállaira nehezedett volna a különbözet fizetési kötelezettsége. De megtörténhetik s az lesz a szép világ, amikor minden igaz ok nélkül az iskolaszéki elnökök tartoznak pótlékforrások lenni! Két malomkő közzé került maggá tenni ártatlan egyéneket, kissé tulbuzgóság akár az állam, akár a Konvent részéről.

Annak, hogy a tandíj-váltás-ügy még nincsen rendezve, rám nézve is hátrányos következménye van, mert nem áll módomban a kimutatást, mint véglegest, bemutatni, pedig nyilvántartási célból is, meg közérdekből is szükség volna rá. Lehet, hogy ennek a polgári évnek lezáródásával rendeződni fog az egész vonalon s akkor a legközelebbi alkalommal bemutathatom a névsort.

Mielőtt bevégezvén rövid jelentésemet, legyen pár szó szentelve egy gyászos és egy örvendetes eseménynek, amelyek egyházmegyénk határain túl következtek be, de minket is érdekelnek.

Emlékezzünk meg kegyeletes érzések között az erdélyi egyházkerület főgondnokának, a konvent világi elnökének, báró Bánffy Dezsőnek haláláról, aki törhetlen fajmagyar volt abból a fából faragva, amely nem hajlik, nem is törik, csak a belső emésztődés, a láthatatlan belső baj által jut végső mulásra. S hogy erős és hű kálvinista volt, az is bizonyos, aki egyszersmind a modern kor szellemét kívánta s akarta a magyar református egyház közgazgatásában érvényesíteni, hogy az pontos legyen, mint az óra s tökéletes is, amennyire az emberi munkálkodás az lehet. Példányszerű magyar és hű kálvinista volta egyaránt méltóvá tették, hogy áldást kívánjunk haló poraira.

És jegyezzük fel örömmel, hogy a tiszántuli egyházkerület megtalálta a maga lelkészi vezérét, néhai dr. Eröss Lajos püspök méltó utódját dr. Baltazár Dezsőben, akit a legnagyobb ref. egyházkerület csaknem egyhangúlag hívott el a legfőbb egyházi állásra, nem félve a megválasztottnak ifjúságától, hanem abból merítve jogos várakozásokat az alkotások iránt, nem félve a rossz híreket terjesztők által méltatlanul annyiszor meghurcolt lelkipásztortól, sőt közakarattal fordulva felé, hogy magas állásában cáfolja meg az utálatos híreszteléseket s nem idegenkedve még az országos református lelkész-egyesületben teljesített szinte mértéket túlhaladó szolgálataitól sem, hanem mintegy várva: aki egy ország református lelkészeinek nagy többségét egy körbe tudta vonzani s a szívök dobogását a testvéri érzésben egyesíteni, az erőket a közegyház javára tömöríteni, az a tiszántuli kerületet is hadd hozza olyan egységbe, amelyből nem érzik ki a szabolcsiak s a békésiek más-más volta, hanem ott tündöklök mind, mind az Isten igaz félelmében és tiszteletében. Mindazt a jó reménységet, mindazt a várakozást, amelyeket hozzáfűznek, hozzáfűzünk a dr. Baltazár Dezső tiszántuli püspökségéhez, töltsé be s valósítsa meg a kegyelem Istene, nem ő érette, hanem

földi anyaszentegyházáért, Szent Fia megváltottaiért és ami édes magyar hazánkért!

Mély tisztelettel kérve jelentésem tudomásul vételét, kegyes elfogadását, vagyok alázatos hódolattal

Miskolcz, 1911 augusztus 10.

Dr. Tüdös István

esperes.

Ezen jelentés tudomásul vétetik, s egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vétetni határoztatik.

12. Az esperesi jelentés mély fájdalom hangján emlékezik meg báró Bánffy Dezső konventi elnök haláláról.

Közgyűlésünk őszinte bánat könnyeit hullatja a sirra, mely az erős magyar érzésű kálvinista főurat, közegyházunk hajójának hosszú időn keresztül hívatott s erős kezű vezérét irigyen zárja el előlünk s a koszorút, mely a magyar kálvinista egyház méltó elismerésének babérágaiból van fonva, a meghatódottság és hála érzelmeivel siet a maga kis babérágával nagyobbá tenni.

13. A testvér tiszántuli egyházkerület nagy örömeiben a szeretet, a testvéri vonzódás igaz érzelmeivel osztozik az esperesi jelentés azon része, mely dr. Baltazár Dezső püspökké választását adja hírül egyházmegyénk közönségének.

Közgyűlésünk igaz lelkesedéssel, az ifjú főpásztor törhetetlen akaraterejébe, hithűségébe, anyaszentegyházunk javát, tagjainak boldogságát célzó buzgóságos munkájának megszakítás nélkül előretörő erejében vetett reménységének testvéri szeretettől áthatott fényével és melegével köszönti főtiszt. dr. Baltazár Dezső püspök urat s bizó reménységgel esd áldást működésére Attól, kinek dicsőségére hozza áldozatul kezének és szívének minden ő munkáját.

14. Kenyeres Pál igriczii, Tóth Imre tiszakeszii, Csillik Balázs

tiszanánai tanítók, elérve azt az időt, melyben a hosszú, fáradságos munka után jóleső nyugalom után áhítozik a sok munkában s az élet nagy szenvedéseiben megfáradott kebel, nyugdíjaztatták magukat.

Egyházmegyénk közönsége hálás szívvel áldja az isteni gondviselést, hogy mutat időnként példányképeket, kiket hű munkásságuk után méltán kísérnek nyugalomba hálás szívek, tanítványok százainak hálás szíve; a benső érzélem, a hű és eredményes munka hálás elismerésével kíván hosszú és boldog életet nyugalomba vonult tanítóinak.

15. Elnöklő esperes, mivel a miskolczi egyház ügyének tárgyalása következik, az elnökséget Sólyom Gyula tanácsbíróra kéri átruházni.

Egyházmegyei közgyűlés a miskolczi ügy tárgyalásának vezetésére egyházi elnökül Sólyom Gyula tanácsbíróat kéri fel.

16. Egyházmegyénk 1911. évi április hó 26-án Miskolczon tartott tavaszi közgyűlésének 68 pontjában foglalt határozatával teljes méltánylásban részesítette a miskolczi egyház presbitériumának abbéli törekvését, mely szerint a megürült III-ik lelkészi állás ideiglenes be nem töltésével, illetőleg a III-ik rendes lelkészi állás jövedelmével díjazandó vallás tanári és segédlelkészi állás szervezésével akarja megoldani a miskolczi egyház vallás tanítási ügyét, mindazonáltal az egyházközség összes tagjainak s magának az egyházmegyének megnyugtató végett is arra utasította a miskolczi egyházat, hogy a presbitérium határozata mellett az egyházközségi közgyűlésnek e tárgyban hozott határozatát is terjessze fel az egyházmegyei közgyűlés elé, s csak akkor fog érdemleges határozatot hozni.

A miskolczi egyház 1911 július 9-én tartott közgyűlésében a 6-ik pontban foglalt határozatával egész terjedelmében és egyhangúan megerősítette a miskolczi egyház presbitériumának 1910 december 17-én, 11-ik szám alatt hozott s kimerítően indokolt határozatát. Az erről szóló egyházközségi közgyűlési jegyzőkönyvi kivonatot egyházmegyei közgyűlés elé terjeszti.

E közgyűlési határozat felolvastatván, vele kapcsolatosan fel-

olvastatott Molnár János és más nyolc, miskolczi egyháztagnak fenti egyházközségi közgyűlési határozat ellen írt és az esperesi hivatalhoz benyújtott felebbezése, amely szerint nevezett egyháztagnak sérelmesnek tartják magukra nézve a miskolczi egyházközségi közgyűlés fenti határozatát azért, mert állításuk szerint e tárgyban szavazás nem rendeltetett el s ez alapon a vonatkozó közgyűlési, illetve presbiteri gyűlési határozat mellőzését és a III-ik miskolczi lelkészi állás betöltésének elrendelését kérik.

Ugyancsak e tárggyal kapcsolatosan mindkét miskolczi rendes lelkész kijelenti egyházmegyei közgyűlés előtt, hogy nekik egyénileg megfelelőbb és kedvezőbb a miskolczi III-ik rendes lelkészi állás betöltése, viszont azonban egyéni felfogásukat alárendelik az egyház jól felfogott érdekének s a III-ik lelkészi állás ideiglenes szünetelése alatt reájok eső munkatöbbletet készséggel vállalják minden külön díjazás nélkül.

Egyházmegyei közgyűlésünk teljes tudatában van a miskolczi középiskolai vallásitanítás-rendezés halaszthatatlan voltának, ugyanazért a legteljesebb mértékben méltányolja a miskolczi egyház abbeli törekvését, hogy a III-ik rendes lelkészi állást ideiglenesen nem óhajtja betölteni, hanem — megragadva a kínálkozó alkalmat — a III-ik rendes lelkészi állás jövedelmét egy 2400 kor. fizetéssel, 800 kor. lakbérrel díjazott rendes vallásitanári állás és egy 1200 kor. fizetéssel s természetbeni lakással javadalmazott segédlelkészi állás szervezésére óhajtja fordítani, a fizetésből fennmaradó részt és a III-ik lelkész lakás tiszta bérjövödelmét, melyek együttvéve évenként 1600—2000 korona összegnek felelnek meg, lelkészi fizetési alap javára tőkésíti.

Molnár János és társai felebbezését elutasítja azon oknál fogva, mivel egyházmegyei közgyűlésen beigazolást nyert, hogy a miskolczi egyház 1911. évi július 9-iki egyházközségi közgyűlésen a 6-ik pontban foglalt tárgy felett szavazást senki sem kért s így a szavazás az elnökség részéről nem is volt elrendelendő.

A két miskolczi rendes lelkész egyéni véleményének és e tárgyban kinyilatkoztatott óhajtásának tudomásul véte-

lével egyházmegyei közgyűlésünk a miskolczi egyház presbiteriumának 1910 dec. 17-én tartott gyűlése 11. pont alatt hozott s ugyanazon egyház 1911 július 9-iki egyház-községi közgyűlésében hozott határozatát egész terjedelmében jóváhagyja s mivel nem a III-ik lelkészi állás beszüntetéséről, hanem csak ideiglenes be nem töltésről van szó, mivel az *állás jövedelme* a miskolczi egyház legégetőbb ügye rendezésére fordítatik; mivel a vallás-tanítási ügynek a felsőbb egyházi hatóság részéről történő rendezése után ismét a III-ik rendes lelkészi állás fenntartására fog az ideiglenesen elvont javadalmazás fordíttatni: a miskolczi egyház kérését az összes iratok felterjesztése mellett a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés jóváhagyására is a legmelegebben ajánlja.

17. A lelkészi főjegyzői állásra

közgyűlésünk a szavazást elrendeli s a szavazatok beadásának határidejéül dec. 1-ét tűzi ki s megbízza és felhatalmazza az esperes által a szavazatok felbontására összehívandó bizottságot, hogy eredménytelenség esetén az újabb szavazást rendelje el.

18. A mezőkeresztesi egyház előjárósága f. év április hó 26-án Miskolczon tartott közgyűlésünk jegyzőkönyvének 63. pontjában útasított, hogy a polgári és egyházi községnek a „közmunkaváltság“ tárgyában egymáshoz való viszonyát illetőleg őszi közgyűlésünkhöz felvilágosító jelentést tegyen s kérvényét, melyben a „közmunkaváltság“ címen a községtől élvezett összegről való lemondásának, illetőleg a 4⁰/₀-os iskolai adó 5⁰/₀-ra való emelésének helybenhagyását kéri, kellően szerelje fel. Ezen meghagyáshoz képest a mezőkeresztesi egyház előjárósága, beterjeszti felvilágosító jelentését, melyből megnyugtató módon kitűnik, hogy a községtől élvezett közmunkaváltságról való lemondás úgy az egyházra, mint az egyház-hivekre nézve előnyös, a kérvény mellékleteinek kiegészítéséül pedig csatolja Borsodvármegye törvényhatósági bizottságának a községi

képviselőtestület ugyanezen értelemben hozott határozata tárgyában a községnek már megküldött helybenhagyó végzését.

Közgyűlésünk a csatolt bizonyító okmányokból meggyőződést szerezvén magának a felől, hogy a mezőkeresztesi egyház jól felfogott érdekével megegyezik kérésének teljesítése, megengedi, hogy a polgári községtől eddig „köz-munkaváltság“ címén élvezett járandóságairól lemondhasson, a lelkészeknek e címen évenként 76 K 80 fillért pénztára terhére fizethessen s az így előálló fedezeti hiányát a 4⁰/₀-os iskolai adónak 5⁰/₀-ra való emelésével fedezhesse.

19. Olvastatott az Átányon 1911. évi február hó 12-én tartott lelkészválasztó közgyűlés jegyzőkönyve, melyből kitűnik, hogy a leadott 294 szavazatból 166 szóval Diószegi Mihály tiszafüredi lelkész választott meg az átányi egyház lelkészévé.

A választás ellen felebbezéssel éltek ugyan, de a felebbezés, amelyben az egyházmegye ügyésze hivatalból indítandó eljárásra alapot különben sem talált, visszavonatván

Diószegi Mihály, az esperes testvéri szeretettől áthatott s az átányi nyakas gyülekezetben is minden akadályon diadal-maskodni hivatott testvéri szeretetre buzdító szavai után a választás megerősítettén, hivatalába beerősítettik.

20. A sályi egyház 1911 június 18-án tartott lelkészválasztó közgyűlésének jegyzőkönyve szerint Szakács Pál cserépfalusi segéd-lelkész 230-ból 131 szavazattal, szótöbbséggel lelkészszé választott.

Szakács Pál az esperes alkotásra buzdító szavai után a választás megerősítettén, hivatalába beerősítettik.

21. A múlt tavaszi közgyűlésünkön megjelenésében akadályozva volt

Mauritz Árpád bükkaranyosi lelkész hivatalába az esperes szívesen üdvözlő szavai után beerősítettik.

22. A borsodharsányi, igriczii, kisgyőri (kettő), mezőcsáti, maklári tiszadorogmai, tiszakeszii (egyik) egyházak presbiteriumának tanítóválasztási ügyben hozott határozatai megerősítettek.

A jelenlevő Simon Zoltán borsodharsányba, Kovács Kálmán, László István Kisgyőrbe, Tóth Kálmán Mezőcsátra, Pongor Imre Maklárra, Molnár György Dorogmára, Géhl János Tiszakeszibe s a tavaszi közgyűlésről elmaradt Lajos István Átányba és Ragályi Dezső Nemesbikkre beerősítettnek s az esperesnek buzdító szavai után bocsátattak el munkájukra.

23. László István kisgyőri, Tóth Kálmán mezőcsáti, Molnár György tiszadorogmai tanítók eskütételre hívatván fel,

az egyh. közgyűlés színe előtt a hivatali esküt leteszik.

24. Veress Károly megválasztott igriczii tanító beerősítése a tavaszi egyházmegyei közgyűlésre halasztatik.

25. Halászy József, tanácsbíró s tanügyi bizottsági elnök indítványára

Közgyűlésünk egyhangú lelkesedéssel megválasztja egyházmegyei tiszteletbeli jegyzőkül Dr. Pappszász Tamás máramarosszigeti jogtanárt és Puky László diósgyőr-vasgyári mérnököt.

26. Olvastatott a következő tanügyi bizottsági elnöki jelentés:

Nagytiszteletű egyházmegyei Közgyűlés!

Népiskoláink 1910/11. évi állapotát a következőkben van szerencsém feltüntetni:

Gyülekezeteink lélekszáma, a kezeimhez szolgáltatott adatok szerint 64390. Mindennapi iskolaköteles 3889 fi, 3676 nő, összesen 7565. Mult évinél több 88-al. A lélekszámnak 11·7^oo. Az országos átlagnál valamivel több.

Ezek közül saját iskoláinkba járt 3083 fi, 2989 nő, összesen 6072. Mult évinél több 52-vel. Tanköteleseink 80·26^oo. Az országos átlagnál 17^oo-al több.

Más vallású iskolába járt 22 fi, 23 nő, összesen 45. Mult évinél 12-vel több. Tanköteleseink nem egészen 1^oo-a.

Községi és állami iskolába járt 533 fi, 468 nő, összesen 1001. Mult évinél 25-el több. Tanköteleseink 13·28⁰/₀-a.

Középfokú iskolába járt 148 fi, 73 nő, összesen 221. Mult évinél 21-el több. Tanköteleseink 2·9⁰/₀-a.

Így a mindennapi iskolaköteleseink közül iskolázott 3786 fi, 3553 nő, összesen 7339. Mult évinél 120-al több. Tanköteleseink 97⁰/₀-a. Az országos átlagnál 6·4⁰/₀-al több.

Nem járt iskolába 103 fi, 123 nő, összesen 226. Mult évinél 32-vel kevesebb. Tanköteleseink 3⁰/₀-a. Ami már magában véve is kedvező arány, látha még hozzávesszük, hogy a nem iskolázott 226 gyermek 45⁰/₀-a Miskolcra, 25⁰/₀-a Cserépfalura esik, a felmaradó 30⁰/₀ megoszlik Tiszakeszi, Hejőcsaba és Kisgyőr között. Többi gyülekezeteinkben alig egy-két gyermek maradt iskolázatlanul.

Ismétlő iskolaköteles 1499 fi, 1526 nő, összesen 3025. Mult évinél 180-al több. A lélekszám 4·68⁰/₀. Az országos átlagnál csekély törtszámmal több százalék.

Ezek közül saját ismétlő iskolánkba járt 1022 fi, 1102 nő, összesen 2124. Mult évinél 59-el több. Ismétlőköteleseink 70·2⁰/₀-a. Az országos átlagnál csaknem 27⁰/₀-al több járt a saját ismétlő iskolánkba.

Polgári iskolába járt 81 fi, 183 nő, összesen 264. Mult évinél 46-al több. Ismétlőköteleseink 8·7⁰/₀.

Iparos iskolába járt 223 fi, 60 nő, összesen 283. Mult évinél 129-el több. Ismétlőköteleseink 9·3⁰/₀-a.

Gimnáziumba járt 107 fi. Mult évinél 35-el több. Ismétlőköteleseink 3·5⁰/₀-a.

Ismétlő oktatásban nem részesült 66 fi, 181 nő, összesen 247. Mult évinél 189-el kevesebb. Ismétlőköteleseink 8·1⁰/₀-a. Amit szintén igen kedvező aránynak tekinthetünk.

Más vallás felekezetűek közül járt a mi iskoláinkba: római és görög kath. 125 fi, 58 nő; ágostai hitv. 4 fi, 10 nő; izraelita 45 fi, 52 nő. Összesen idegen vallású járt hozzánk 174 fi, 120 nő, összesen 294 növendék. Mult évinél több 13-al.

Egyházainkban működött az iskolai oktatással 78 fi, 11 nő tanító, kik közül 80 rendes, 7 ideiglenes kisegítő, 2 állandó vallás tanító. Okleveles tanító volt 84. Tanítói oklevéllel nem bírt a 3 kisegítő lelkész és 2 segédlelkész. A tanerők száma a mult évinél több volt 3-al.

Tanítói rendes fizetésre fordítottak egyházaink 83446 korona 56 fillért. Az állam 17987 korona rendes államsegélyt nyújtott. Korpótlékul adtak egyházaink 200 koronát, az állam 26800 koronát. Így tanerőink összesen 128433 korona 56 fillér javadalmazásban részesültek. Ezen összeg 65·2⁰/₀ az egyházakra, 45·8⁰/₀ az államra esik.

Tanítói lakások közül jó 82, lakpénzes 2, rossz 4. A két kisgyőri, az emődi és az igriczii tanítónői lakás.

Az iskolák 87 terembe elhelyeztetten 54 egészszé szervezett iskolát képeztek. Ezekből 49 VI osztályú, 5 IV osztályú, vegyes iskola 46, fiúiskola 4, nőiskola 4.

A tantermek közül törvényszerű 79, nem törvényszerű 8.

Taneszközökkel kellőleg felszerelt 44, hiányosan felszerelt 43 tanterem.

Tanítók közül kitünő eredményt mutatott fel 32, dicséreteset 34, jót 7, elégségest 6. Osztályozatlanul maradt 8. Az iskolalátogatóság körüjtja alkalmával járvány miatt zárva levő emődi, hejőbábai, ládházai tiszakeszii 2, a lelkészek által ideiglenesen vezetett borsodharsányi, kisgyőri és nemesbikkii nagyobb iskola. Szerintem helytelenül, mert ha a jelentés kitüntető dicsérettel emlékezik meg a borsodharsányi és kisgyőri lelkészek az iskola vezetésében elért szép sikeréről, az érdemet az osztályozás által is méltányolhatta volna.

Az iskola fentartására a tanítói fizetésekén felül még 18722 kor. 98 fillért fordítottak gyülekezeteink. Ez összeghez a tanítói fizetésre és korpótlékra fordított 83646 kor. 56 fillér egyházi természetű járulékot hozzávéve, 102368 kor. 56 fillért költöttek egyházaink az iskolákra az állam 44787 kor. hozzájárulásán kívül. Tehát az iskolákra fordított 147155 korona 56 fillért tevő kiadásból az egyház 68·9⁰/₁₀, az állam 31·1⁰/₁₀ viselt.

A névszerinti osztályzat következő:

Kitünő: Alsószolcán Baksa Lajos, Géresy Ilona, Átányon Végh Bertalan, Böcsön Korsós Jolán, Egerben Fekete János vallástanító, Egerlövön Janiga Ida, Gelejen Tóth Ferenc, Belényi Gábor, Hejőszalontán Petyke László, Hevesen Galgóczy Béla, Kisgyőrben Kovács Kálmán, Mezőcsáton Tóth Elek, Fogarassy Jenő, Mezőkeresztesen Bertók Károly, Demeter József, Kaszonyi Jánosné, Baán Jolán, Miskolczon Csiky Béla, Marosy Lajos, Molnár József, Péter József, Nagy Bertalan, Putnoky István, Litkei György, Ráczai Árpád vallástanító, Noszvajon Tóth Kálmán, Poroszlón Fűry Gyula, Réthy József, Sajókereszturon Iván Adolf, Tibolddarócson Farkas Pál, Tiszadorogmán Hörömpő Jolán, Tiszanánán Bévárdi József, Tizzaszederkényen Kovács Károly, Vattán Horváth Lajos iskolája.

Dicséretes: Ároktón Katona Kálmán, Fogarasy Gábor, Átányon Lajos István, Ivanics Bertalan, Borsodgeszten Petyke Rál, Böcsön Biró László, Szilágyi Benő, Bükkzsérczen Pitó József, Cserépfaluban Nagy Gyula, Batta József, Diósgyőrben Kerekes Imre, Kupai Dénes, Egerlövön Igó Lajos, Hejőcsabán Buday Elemér, Hejőpapiban Takaró László, Domokos Sarolta, Igricziben Kenyeres Pál, Ferenczy Ilona, Mezőcsáton Kiss József, Kalas Barna, Mezőnagymihályon Tokay Nagy Kálmán, Miskolczon Kőszeghy István, Nemesbikken Rásky Gizella, Ónodban Máthé Gyula, Poroszlón Csonth József, Égető Irma, Sályban Orbán József, Szirmán Dér János, Tiszanánán Eötvös Ferenc, Tiszaoszláron Szabó Andor, Tiszapalkonyán Szabó Emilia, Tizzaszederkényben Keresztes Jenő, Tiszatarjánban Füstí Molnár Lajos, Ujlőrinczfalván Pernecky Mária iskolája.

Jó: Alsózsoltzán Nyitrai Jenő, Felsőábrányban Szabó Ernő, Kistokajban Vitályos János. Makláron Kolosi József, Noszvajon Oláh Sándor, Poroszlón Arany Géza, Tiszadorogmán Veres Károly iskolája.

Elégséges: Bükkaranyoson Csorba Ernő, Mályiban Nagy Simon, Andornakon Kolosi József, Tiszapalkonyán Csizi Miklós, Tiszatarjánban Dula Sándor, Tiszavalkon Mohácsi Bálint iskolája.

Nagytsiszt. Egyházmegyei Közgyűlés! Eddig szól és ennyit beszél a statisztika. Megjegyezni sietek azonban, hogy az elsorolt adatok három tételét nem vehetem teljesen megbízhatónak. Az első gyülekezeteink lélekszáma vonatkozik, mely 1667 lélekkel tüntet fel kevesebbet az elmúlt évinél. Azonban az ok abban keresendő, hogy a szórványok lélekszáma feltüntetve sehol sincs, ami pedig az elmúlt évben is 1226 lélek volt. — Azonfelül egyházkerületi névtár hiánya folytán néhol a lefolyt népszámlálás igaz adatai, néhol pedig a múlt adatai találomra vezetettek be. A második tétel pedig a tanítói fizetéseknel az állami és egyházi hozzájárulás összegét nem különíti tőkéletesen el. Ennek oka szintén a folyamatban levő tandíj-kárpótlási összegeknek néhol az állami, néhol még mindig az egyházi járulékokhoz való számításában keresendő. A harmadik tétel megbízhatóságát pedig az gyöngíti, hogy a tanítói fizetésen felül az iskolafentartásra fordított összeget még ez évben sem vallotta be sok egyház. Így az iskolafentartásra fordított költség jóval túlhaladja a kimutatott egyházi hozzájárulást. Mindezek azonban az iskolák állapotának belső, ugynevezett szellemi oldalát nem érintik. Amit, az elsorolt statisztikai adatoknak a múlt évi adatokkal, az országos ref. egyház iskolai állapotait feltüntető konventi kimutatás adataival, ha összehasonlítok, a jól eső lelki megnyugvás hangján kell kijelentennem, hogy a lefolyt 1910/11. iskolai év népiskoláink szellemi életében is örvendetes haladást mutat fel. A szellemi színvonal emelkedett, iskoláink legnagyobb része kitűnő és dicséretes, gyöngének minősített egy sincsen. Ami fényes tanúbizonysága annak, hogy úgy egyházaink, mint a tanítói kar megtették a maguk kötelességét.

Jól esik rámutatnom az egyházaink e célból hozott nemes áldozatkészségére, egyes tanügybarátok nemesszívűségére. Ismételten Miskolczzal kell kezdenem. Az egyház a 20388 koronát tevő iskolai alapítvány kamatain és az államtól esedékes 8000 korona évi tandíj kárpótlási összegzen felül 10860 koronát fordított saját bevételeiből tanítói fizetésre és iskola fentartásra. Azonfelül 1200 korona értékű iskolai felszerelést szerzett be. Tizennégy iskolás gyermek között 132 korona ruhasegélyt osztott ki. A Bathó-alapítványból 13 gyermek 25—25 korona ösztöndíjat kapott. A „Rongyos Egylet“ 33 gyermeket ruházott. Tiszánána szintén 1200 korona értékű iskolai felszerelést vásárolt, a szegény iskolás gyermekeket ingyen tankönyvvel látta el. Mezőcsát 175 korona értékű ruhát és 40 korona értékű ingyen könyvet osztott szét a szegény iskolásgyermekek között. Tiszadorogma az összes iskolába járó gyermekeket ingyen tankönyvben részesítette. Hejőcsaba 80 koronát

fordított iskolai tanszerekre. Alsószolczán Br. Vay Elemér főgondnok úr 50 korona értékű vizsgai jutalomkönyvet, a „Hitelszövetkezet“ a konfirmándusok között 10 korona értékű bibliát osztott ki. Kistokajban a szegény iskolás gyermekek felsegítése végett 200 koronás iskolai alapítvány létesült. Átányon a Papszász József-féle alap kamataiból 50 korona értékű jutalomkönyvben részesültek az iskola növendékei. Hejőbábán Bay Barna főgondnok úr ez évben is 50 korona értékű jutalomkönyvet adott. Úgyszintén Tiszatarjánban Gróf Almásy Dénesné 20 kötet könyvet juttatott az ifjusági könyvtár számára. Hevesen a Takarékpénztár 20 koronát, Mezőnagymihályon az énekkar 10 koronát, Mályiban a községi pénztár 10 koronát adott iskolai jutalomkönyvekre. Azonfelül Felsőábrány és Kisgyőr alapítványok kamataiból szerzett és osztott ki jutalomkönyveket. Böcsön a „Hitelszövetkezet“ 25 koronát ifjusági könyvtárra adott.

Tankönyvvel minden iskolánál el voltak a növendékek látva. Igaz, hogy nem minden növendék újjal, mint ezt a sárospataki Irodalmi-kör a nyomda és bizományos jövedelme növekedésének okából óhajtaná, de a ki ismeri népünknek a tankönyv vásárlástól való vonakodását, még így is nagy nyereséget talál abban, ha az előbbi években használt tankönyvekkel láttatnak is el a növendékek. Hogy e téren mennyire terjed a takarékoság, annak jellemző példájául rámutathatok arra, hogy Bükkszercz, Cserépfalu és Noszvaj iskoláiban még ma is kellő példányszámban van meg a növendékek használatára az Orbán-féle történelem, holott már a helyét időközben elfoglaló Csontos-féle helyett is mást készítettett az Irodalmi-kör.

Alsószolcza, Tiszapalkonya egy újabb iskolát emelt és új tanítói állásokat szervezett, melyekben már a lefolyt iskolai évben sikerrel működtek az új tanerők. Mezőcsáton, Ónodon, Tiszakesziben, Kisgyőrben új iskolák épülnek, új tanítói állomások szerveztetnek az eddigiek mellé.

Idegen tankönyvhasználat végett kiszabandó büntetésre nem kell bejelentennem senkít, mert a fentebb említett Orbán-féle történelmet idegen tankönyvül nem tekinthetem, annyival is inkább, mert az nemcsak sajátunk volt, hanem annak átdolgozását még ma is több tekintélyes tanítónk szeretné a tanítás sikere érdekében. Úgyszintén a Miskolczon használt számtani példatárak, borsodmegyei, idegen szerzőktől származó, földrajzokat nem kifogásolhatom, mert ily természetű kiadványai az irodalmi körnek nincsenek. — A szintén miskolczi iskolákban használt 95 darab Dr. Németh-féle földrajz bevezetésére pedig kényszerítve voltak a tanítók, mivel szeptember elején sárospataki földrajz egyáltalán nem volt kapható, nemcsak a helyi könyvkereskedésekben, hanem Sárospatakon sem.

Végül, ha megemlítem, hogy az elmúlt években leginkább kifogásolt iskolák közül a Dula Sándorét Tiszatarjánban, Tóth Elek mezőcsáti tanító társaságában Csizy Miklósét Tiszapalkonyán és Domokos Saroltáét Hejőpapiban, Füstthi Molnár Lajos tiszatarjáni tanító társaságában személyesen meglátogattam és megvizsgáltam és úgy Dula Sándornénál, mint Csizy

Miklósnénál már kielégítő eredménynek minősíthető haladást tapasztaltam, a Domokos Sarolta iskoláját pedig a régi, kiemelkedő színvonalra felemelkedve találtam: ezzel be is számolhatok a minden téren tapasztalható haladásról, újulásról.

Ezután már a hiányok felsorolásával kell foglalkoznom. — Mert bár haladunk, de mégis sok a hiány, távol vagyunk az iskolázás terén óhajtott ideális állapotok megvalósíthatásától. Iskoláink fele részében még ma sincs meg a kellő felszerelés, holott már ezt az államsegélyezés feltétele alapján a miniszterium is megsűrgette. Több iskolánkban a figyelmeztetés után is, még mindig magok fűtenek, magok tisztogatnak a gyermekek. Sok helyütt az iskolai mulasztások nagy mérvűek, a büntetést teljesíteni vonakodó községi előljáróságot pedig az esperesi hivatalnak nem jelentik be a lelkészek. Egerlővőről 25—30 növendék vándorol el május elejével a nyári szakmáymunkára idegen helységekbe költöző szülékkal. — Emődön, Hejőcsabán a szűk tanterem, tanító elégtelensége miatt a növendékek egy része kiszorul az iskolából is. Igricziben a második iskola tanterme és a tanító lak rossz. Emődön az épületen kívül az iskolai állapotok is elhanyagoltak, Mályiban a vallás és énektanításra nem fordítatik kellő gond. Legégetőbb azonban a hiány Cserépfaluban, hol a mindennapi tankötelesek 25⁰/₀-a nő fel oktatás hiányával, a tantermek és tanító állomások elégtelensége folytán. Pedig e hiányon oly könnyen és rövid időn belül lehetne segíteni, mert tudomásom szerint az egyház e célra felhasználható pénztökével is rendelkezik, melyet az áldozatkészség igénybe vétele mellett iskola-építésre fordíthat, az állam pedig a szervezendő III-ik tanítói állomás fizetéskiegészítéséhez készségesen hozzájárul. A faiskolákra nagyon kevés helyen fordítatik kellő gond.

Midőn az elsorolt adatokban van szerencsém népiskoláink állapotát feltüntetni, a következő intézkedéseket kérem:

I. A kellő iskolai felszerelések beszerzése minden iskolára vonatkozólag kötelező erővel mondattassék ki.

II. A gyermekek által végzett iskolatisztogatás és fűtés beszüntetésére egyházaink ismételten figyelmeztetessenek.

III. A faiskola gondozása ismételten tétessék kötelességévé a tanítóknak.

IV. Cserépfalura vonatkozólag kötelező erővel mondattassék ki az iskolaépítés és új tanítói állomás szervezése a jövő évben.

V. Az iskolai mulasztások apasztása végett újra figyelmeztetendők a lelkészek a múlt évi őszi egyházmegyei közgyűlés 47. számú határozatára.

VI. Egerlővőre vonatkozólag méltóztassék határozatot hozni, hogy az iskolát május elején elhagyó gyermekek felsőbb osztályba való átvitele miként történjék.

VIII. A múlt évi egyházkerületi őszi közgyűlés az iskolák osztályozására vonatkozó abauji indítványt ismételten leteszi az egyházmegyékhez véleményadás végett. Méltóztassék határozatilag a már egyszer elfogadott álláspontot tovább is fentartani, t. i. a régi osztályozás mellett megmaradni,

mivel az abauji indítvány is osztályozás, csak más neveken és kevesebb tanjeggyel.

VIII. A tavaszi egyházkerületi közgyűlés 35. pontjában foglalt határozatával, az egyházkerületi jegyzőkönyvhöz csatoltan közölt vallásoktatási tervet véleményadás végett az egyházmegyékhez ismételve leteszi. Méltóztassék az egyházmegyei tavaszi közgyűlésünk határozata kapcsában felterjesztett kifogásokat továbbra is fentartani és a terv aszerinti kiigazítását kívánni.

IX. Az alsóborsodi ref. tanítóegylet megkeresésére méltóztassék újból felkérni az egyházkerületet, hogy fonomimikai alapon készített ABC. kiadásáról gondoskodni szíveskedjék. Esetleg a Nagy Sándor-féle ABC.-ét e módszerhez alkalmazhatólag dolgoztassa át.

X. Az emődi tanítót az elhanyagoltnak jelentett iskolai állapotok, a mályi tanítót pedig a vallás- és énektanítás terén tapasztalt hiányok orvoslására méltóztassék felhívni.

XI. A miskolci iskolák körlátogatói tisztét továbbra Tóth Béla miskolci lelkészre méltóztassék átruházni.

Ezek előterjesztése után a legmélyebb tisztelettel maradtam

Tiszadorogmán, 1911 aug. 12.

A Nt. Egyházmegyei Közgyűlésnek

alázatos szolgája

Halászy József,

tanügyi b. elnök.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

A másvallású, községi és állami iskolába járó református vallású tanköteleseink vallásos oktatásának eredményéről a következőkben van szerencsém jelentésemet betervezni:

Egyházmegyénk területén egyedül az egrí református egyházközség az, mely felekezeti iskolát nem tart fenn. Itt a 79 fi, 26 nő, összesen 105 mindennapi tanköteles közül 27 növendék másvallású, 44 községi és állami iskolába, 34 pedig középfokú iskolába nyer oktatást. A mindennapi tankötelesek közül elemi iskolába járók vallásos oktatásáról Fekete János ref. vallású állami iskolai tanító gondoskodik, a középfokú iskolákban a lelkész és segédlelkész végezi e tisztet. A vallásvizsga május 30-án az e célból megbízott egyházmegyei küldöttek jelenlétében kitűnő eredménnyel megtartott.

Ezenkívül Diósgyőrben és Miskolczon jártak növendékeink közül az állami iskolába. Miskolczon a 450 fi, 417 nő, összesen 867 állami iskolába járó mindennapi tanköteles vallásos oktatásával Rácz Árpád önálló vallás-tanító mellett a népiskoláinkat vezető tanítóink is foglalkoztak. A vallás-

vizsga csaknem minden intézetben az Esperes úr jelenlétében megtartott kitűnő eredménnyel.

Elfoglaltatásom miatt Tóth Béla miskolczi lelkészársamat kértem fel a diósgyőri és vasgyári állami iskolákban a vallásvizsgák megtartására. Ki is felhívásomnak készséggel engedve, a 83 éves lelkész által vallásos oktatásban részesített növendékek vizsgáját, hálaadó istenitisztelettel egybekötöttén megtartotta. A vizsga dícséretes eredménnyel végződött, ami, tekintve a lelkész előhaladott korát, több irányú elfoglaltságát, szép eredménynek minősíthető. A vizsga jun. 17-én tartatott.

A „Pereczes“ nevű bányatelepen levő állami iskola ragályos betegség folytán bezárattott, a bezárás előtti napon, május 24-én, Pittroff Kálmán vasgyári felügyelő jelenlétében vizsgáztatta le a lelkész a növendékeket.

Midőn ezekben van szerencsém jelentésemet betérjeszteni, egyszersmind legyen szabad azon óhajomnak is kifejezést adni: vajha mielőbb szervezve lenne a vasgyártelepi vallásitanító-lelkészi vagy segédlelkészi állás és munkakör!

Ezekután a legmélyebb tisztelettel vagyok

Tiszadorogmán, 1911 aug. 12.

A Nt. Egyházmegyei Közgyűlésnek

alázatos szolgája

Halászy József,

tanügyi b. elnök.

Ezen jelentés tudomásul vétetik, egész terjedelmében jegyzőkönyvünkben vétetni határozatik s a tanügyi bizottság elnökének ezen kimerítő, tanügyünket minden oldalról megvilágosító jelentés összeállításáért gyűlésünk hálás köszönetét nyilvánítja.

27. A tanügyi bizottsági elnök jelentése és az 1911. augusztus 28-án Mezőnagymihályon tartott tanügyi bizottsági gyűlés jegyzőkönyve alapján egyházmegyei közgyűlés a következő határozatokat hozza:

I. A kellő iskolai felszerelések beszerzésének kötelezettsége minden iskolára vonatkozólag kimondatik s e határozat végrehajtásával esperes elnöklete alatt a tanügyi bizottság elnöke s e. m. pénztárnok bízatnak meg olyképen, hogy a szükséges tanfelszerelést az összes iskolák részére rendelje meg és az egyházmegye jótállása mellett

3 évi részletben való fizetés kötelezettsége mellett az iskolák részére bocsássa.

II. A gyermekek által végzett iskola-tisztogatás és fűtés beszüntetésére az iskola fenntartó egyházak ismételen útasíttatnak.

III. A faiskola gondozása a faiskolával bíró iskolák tanítóinak szigorúan meghagyatik, az olyan helyeken pedig, ahol járási faiskola van, köteleztetik a tanító, hogy a növendékeket alkalmas időben oda vezesse s ott őket a fa szeretetére, ápolására, ojtására tanítsa.

IV. A cserépfalusi egyháznak meghagyatik, hogy a jövő iskola év folyamán iskolát építsen s egy év múlva 3-ik tanítói állást szervezzen.

V. Az iskolai mulasztások apasztása végett újólág figyelmeztetnek az iskolaszéki elnökök, a mult évi őszi közgyűlésünk jegyzőkönyvének 47. sz. határozatára.

VI. Egerlövőre vonatkozólag kimondatik, hogy az osztályozás a tanító jogkörébe tartozván, ő reá bízatik a gyermekek szellemi fejlettségének s felsőbb osztályába való fölvetelének elbírálása.

VII. A mult évi egyházkerületi közgyűlés az iskolák osztályozására vonatkozó abaúji indítványra nézve véleményt kérvén, határozatlik, hogy az abaúji indítvány mellözésével a régi gyakorlatot kívánja ez idő szerint fenntartani, bár alaposan megfontolandónak tartja, ha vajjon nem volna-e helyesebb az osztályozásnak egészen való mellözése?

VIII. A tavaszi egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 351 pontjában foglalt határozatával a vallásoktatási tantervet véleményadás végett egyházmegyénkhez újólág letévén: közgyűlésünk tisztelettel jelenti, hogy tavaszi közgyűlésünkről fölterjesztett kifogásait továbbra is föntartja s a tantervnek javaslataink szerinti módosítást kívánja.

IX. Az alsóborsodi ref. tanító egyeslet megkeresése folytán újból kéri egyházmegyei közgyűlésünk a föt. egyházkerületi közgyűlést, hogy fonomimikai alapon készítet ABC-ről, esetleg a Nagy S.-féle ABC-nek átalakításáról,

továbbá megfelelő *fali olvasó* táblákról gondoskodni szíveskedjék.

X. A mályii iskola vezetősége szigorúan útasíttatik, hogy a vallás és énektanítás terén tapasztalt hiányok megszüntetését igyekezzék odaadó munkásságával és szorgalmával elérni.

XI. A miskolci iskolák körlátogatói tisztének ellátásával Tóth Béla miskolci lelkész bizatik meg.

28. A vallástanításnak a más vallású, községi, állami iskolákban való eredményéről beterjesztett megnyugtató jelentés kapcsán indítványba tétetvén, a diósgyőr-vasgyártelepi vallástanító-lelkészi vagy segédlelkészi állás mielőbbi szervezése.

Közgyűlésünk a maga részéről szintén kívánatosnak tartja s a református egyház nagy horderejű érdekeinek ismeri a diósgyőri vasgyártelepi vallástanítás teljes hatékonyságának biztosítása érdekében egy vallástanítói lelkészi állás szervezését s fölkéri esperest, hogy e részben saját hatáskörében minden, a cél elérésére alkalmasnak látszó intézkedést legjobb időben megtenni szíveskedjék.

29. Olvastatott a lelkész-értekezlet 1911 május hó 30-án Miskolczon tartott jegyzőkönyvének 2. pontja, melyből kitűnik, hogy az értekezlet előtt néhai Kun Bertalan miskolci lelkész felett Kérészy Barna tiszánai, Illyés János átányi lelkész felett Tóth Béla miskolci, Novák Sándor cserépfalusi lelkész felett Szalóczy Pál mezőcsáti, Biró Bertalan kistokaji lelkész felett Apostol Bertalan, Édes Ábrahám sályi lelkész felett idb. Sólyom Gyula hejőcsabai lelkészek tartottak emlékebeszédeket.

Tudomásul vétetik.

30. Ugyanezen jegyzőkönyv 4 pontjából arról értesül egyházmegyénk közönsége, hogy a következő pályatételre: „Micsoda következménye volna az elemi iskolák államosításának magyar nemzeti s református egyházi szempontból“ két pályamunka érkezett, mindkettő elismerésre érdemes eredménnyel fejtven meg a kitűzött tételt.

Az I. számú mű szerzője Halászy József dorogmai lelkész *elismerés* mellett a pályadíjban, a második számú mű szerzője: Pósa Péter tiszatarjáni lelkész *dicséretben* részesítettett.

Örvendetes tudomásul szolgál s a nyertes mű jelen jegyzőkönyvben kinyomatik.

31. Olvastatott Ugyanazon jegyzőkönyv 6. pontja, melyben az „Alsóborsodi lelkészek kálvineumi alapítványa“ cím alatt az ez idő szerint élő alsóborsodi lelkészek adományozásra szólíttatnak fel azon célból, hogy e címen legalább 500 koronát ajánljunk fel a magasztos célra. Ezzel kapcsolatban, mivel a már folyamatba tett gyűjtés folytán előreláthatólag mintegy 750 korona összeg gyűlik össze, indítványba tétetik, hogy a lelkészek által büntetéspénz címen a közelebbi esztendőekben az egyházmegye pénztárába befizetett mintegy 250 koronával az összegyűlemlő összeg 1000 koronára egészíttessék ki.

Közgyűlésünk, midőn örömmel értesül a lelkészek nemes célú törekvéséről, beleegyezését adja ahhoz, hogy a lelkészek által befizetett és „Lelkészerterkezleti alap“ címen kezelt 247 K 54 f. és addig esedékes kamatai a lelkészek által a kálvineum céljára összeadott összegnek 1000 koronára való kiegészítésére legyenek fordíthatók. Egyúttal útasíttatik a számvevőszék, hogy az egyházmegye által eddig „Lelkészerterkezleti alap“ címen kezelt alapot a vagyon mérlegből törölje.

32. Ugyanazon jegyzőkönyv 7 pontjában indítványoztatik, hogy az egyházkerületi képviseltetés egyik tavaszi közgyűlésünktől a másikig érvényben álló kiküldetéssel történjék.

Közgyűlésünk az indítványt magáévá tévén, azt határozati erőre emeli s kimondja, hogy az 1912. évi tavaszi közgyűléstől kezdve az egyházkerületi közgyűlésen való képviseltetést egyik tavaszi közgyűlésünktől a másikig érvényben álló kiküldetéssel eszközli s egyúttal ez időtől fogva póttagok kiküldésével az esetleg bármilyen okból elmaradókat helyettesíti.

33. *Egyházmegyei fenntartási alap* létesítése tárgyában az értekezlet által egy indítvány adatik be, mely szerint az egyházmegye egyházai az agentialis perselypénznek megfelelő összeget fizessenek az egyházmegye pénztárába mindaddig, míg a már 1912-ik évben 300 K kiosztásával megkezdett s 5 évenként 100—100 koronával 600 K-ig emelkedő segélyezés mellett olyan tőke képeztetik, amely tőke a 600 K évi segélynek végtelen időkig alapjául szolgálhat.

Közgyűlésünk a javaslatot oly módosítással teszi magáévá, hogy az agentialis perselypénz, kivetési kulcsa alapján befolyó összeget pénztára terhére 700 koronára egészíti ki, a segélyezést pedig 1912. évben 300 koronával kezdi meg, folytatja 1918. évben 400 koronával, 1926. évben 500 koronával, 1934 évben 600 koronára emeli fel oly képen, hogy a folyósítandó összeget minden év szeptember havában bocsátja az ugyanazon év február havában pénztárába befolyt összegből az egyházmegyei közgyűlés által segélyezésre kijelölt egyház, vagy egyházak rendelkezésére, amikor is az eredeti javaslat alapján csak 45 évi kivetés mellett elérhető azon eredmény, hogy 600 koronát biztosító tőke képeztessek, már 29 év elteltével bekövetkezik, úgy, hogy az egyházmegye felszabaduló erőit más parancsolólag előtérbe lépő közegyházi érdek istápolására 16 évvel korábban fordíthatja.

Ezen határozat jóváhagyás végett a főt. egyházkerületi közgyűléshez felterjesztetik.

34. Az alsóborsodi ref. tanítóegyesület Mezőkeresztesen 1911. évi július hó 4-én tartott rendes közgyűlése jegyzőkönyvének 17. pontjában a következő indítványoknak egyházhatóságaink szíves figyelmébe ajánlását s illetve nagy erkölcsi súlyával, tekintélyével való támogatását kéri:

a) Kívánja, az 1907. évi XXVII. t.-c. haladéktalan, novelláris úton való módosítását akként, hogy minden magyar tannyelvű és olyan nem magyar tannyelvű népiskola tanítóinak fizetése, melynek legalább három felső osztályában magyar nyelven történik a tanítás, az állami tanítókéval teljesen egyenlő alapon rendeztessek.

b) Kivánja az 1907. évi XXVII. t.-c. oly módon való megváltoztatását, hogy a tanítónak a felekezetnél, községnél, társulatnál, vagy bármily jellegű iskolánál eltöltött összes szolgálati ideje a fizetés kiegészítésnél vétessék figyelembe. Az 1893. év előtti szolgálati idő is számíttassék be minden tanítónak s azon a címen, hogy a nem állami tanítóknak az összes szolgálati ideje beszámításával magasabb fizetése lenne, mint a mennyi 1893-tól az állami kulcs szerint öt megilletné az államsegély, vagy korpótlék leszállítható, vagy megvonható ne legyen.

Nyugdíjba minden tanítónak az iskolafenntartótól nyert járandósága, tehát fizetésekiegészítése is számíttassék be, a nélkül, hogy e címen az államsegély, vagy korpótlék leszállítható, vagy megvonható lenne.

Közgyűlésünk a tanítószág jogos és méltányos kéréseit a főt. egyházkerületi közgyűlés pártfogó szeretetében ajánlva tisztelettel kéri, hogy az abban foglaltakat a főtiszt. és mélt. Konventhez felterjeszteni azon kéréssel kegyeskedjék, hogy a közoktatásügyi kormánynál ezen jogos és méltányos kérések meghallgatása és teljesítése érdekében minden lehetőet elkövetni szíveskedjék.

35. Olvastatott a következő jelentés: „A főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés az évi tavaszi jegyzőkönyvének 92-ik pontjában az egyetemes Konvent felhívása alapján elrendelvén azt, hogy az egyházmegyék jelentést tegyenek arról, miként osztják be a területökbe eső községeket tekintet nélkül arra, hogy van-e bennök református lakos vagy nincs: alólirottak a következő javaslatot tesszük e tárgyban, kérvén annak elfogadását s az egyházkerülethez felterjesztését:

1. Alsószolczához tartozik Felsőszolcza, Sajólád.
2. Ároktő.
3. Átányhoz tartozik Erdőtelek, Kömlő, Hevesvezekény, Tarnaszentmiklós.
4. Borsodgeszt.
5. Borsodharsány.
6. Böcs.

7. Bükkaranyos.
8. Bükkzsércz.
9. Cserépfaluhoz tartozik Bogács, Cserépvárallya, Tard.
10. Diósgyórhöz tartozik Hámor, Óhuta, Répáshuta, Újhuta.
11. Egerhez tartozik Felnémet, Szarvaskő, Egercsehi, Erdőkövesd, Egerbakta, Egerbocs, Bátor, Tarnaszentmária, Verpelét, Bükk-szenterzsébet, Kisfüzes, Hevesaranyos, Mátradereske, Sirok, Ivád, Maconka, Egerszólát, Szentdomonkos, Terpes, Szucs, Bükkszik, Pétervására, Istenmezeje, Recsk, Dorogháza, Bodony, Mátraballa, Mátramindszent, Nádújfalu, Szajla, Parád, Egerszalók, Felsőtárkány, Mikófalva, Szuha, Bekölcze, Fedémes, Nagyatony, Tarnalelesz, Váraszó.
12. Egerlövőhöz tartozik Egerfarmos, Borsodivánka.
13. Emőd.
14. Felsőábrányhoz tartozik Alsóábrány, Mezőnyárád. (A vasúti állomás kivételével.)
15. Gelej.
16. Hejőbába.
17. Hejőcsabához tartozik Görömböly.
18. Hejőpapi.
19. Hejőszalontához tartozik Szakáld, Hejőkeresztúr.
20. Heveshez tartozik Boczonád, Pély, Tarnasdadány, Erk, Tarnabod, Zaránk, Tarnaméra, Tarnaörs.
21. Igriczi.
22. Kisgyőr.
23. Kistokajhoz tartozik Sajópetri.
24. Ládházához tartozik Nyék, Mályi.
25. Maklárhoz tartozik Andornak, Aldebrő, Feldebrő, Tófalu, Kál, Kápolna, Besenyőtelek, Dormánd, Mezőtárkány, Füzesabony, Szemere, Szihalom, Kerecsend, Nagytálya, Denjén, Novaj, Kistálya, Ostoros, Vécs.
26. Mezőcsát.
27. Mezőkereszteshez tartozik Mezőkövesd, Keresztespüspöki, Szentistván, Mezőkeresztes—Mezőnyárád vasúti állomás.
28. Mezőnagy Mihály.
29. Miskolcz.
30. Nemesbikk.

31. Noszvajhoz tartozik Szomolya.
32. Ónodhoz tartozik Poga, Nagycsécs.
33. Porosló.
34. Sajókeresztúrhoz tartozik Szirmabesenyő.
35. Sályhoz tartozik Tibolddaróc, Kács.
36. Szirma.
37. Tiszadorogmához tartozik Tiszababolna.
38. Tiszakeszi.
39. Tizsanánához tartozik Kisköre.
40. Tiszaoszlár.
41. Tiszapalkonya.
42. Tizaszederkényhez tartozik Sajóörös, Sajószöged.
43. Tiszatarjánhoz tartozik Tizsakürt.
44. Tiszavalkhoz tartozik Négyes.
45. Újlőrincfalvához tartozik Sarud.
46. Vatta.

Miskolcz, 1911 aug. 7.

Dr. Tüdős István. Tóth Béla.

Ezen beosztás elfogadtatik s megerősítés végett a főtiszt. egyházkerületi közgyűléshez fölterjesztetni rendeltetik.

36. Olvastatott a következő bizottsági jelentés:

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Tizáninenni egyházkerületünk ez évi tavaszi közgyűlése jegyzőkönyvének 96. pontjában arra vannak felhíva az egyházmegyék, hogy a társ-, leány- és fiók-egyházközségek jellegére vonatkozó kimutatást terjesszenek fel, amint ezt az egyetemes Konvent 238/1911. sz. határozata kívánja.

Alólirottak e tárgyban a következő javaslatot terjesztjük elő, kérvén annak elfogadását s az egyházkerületi közgyűlés elé terjesztését.

Alsóborsodi egyházmegyénk területén *társ-egyház* van, 1. t. i. a *Ládházához* tartozó *Mezőnyék*. A kettőnek együttes presbitériuma, de külön-külön gondnoka van s költségvetés és számadás is külön készül s vezetetik. A lelkész-választásnál a társegyház jogosított választói is szavaznak, a tanítóválasztásban a ládházai és nyéki közös presbitérium él jogával, úgyszintén azoknál a szavazásoknál is, amelyeket a presbitérium van jogosítva s kötelezve gyakorolni.

Leány-egyház van összesen 3, t. i. *Andornak, Mályi és Tibold-darócz*.

Az *andornaki* leányegyház *Maklár*hoz tartozik s a lelkészválasztás alkalmával a leányegyház tagjai, amennyiben jogosítottak, illetőleg a névsorban szerepelnek, teljesen egyenlők az anyaegyház híveivel. Anyagi tekintetben a leányegyháznak az a kötelezettsége áll fenn, hogy az anyaegyház templomának és lelkészlakának a szükség szerint való építéséhez vagy fenntartásához hozzájárul oly mérvben, amint azt esetről-esetre megállapítják. A lelkészi szolgálatokért a díjlevélben megállapított kötelezettségek járnak.

A *mályii* leányegyház *Ládházához* tartozik s a leányegyház választásra jogosult hívei épen olyan mérvben vesznek részt a lelkészválasztásnál, mint az anyaegyház tagjai, vagyis ebben a tekintetben tökéletes jogegyenlőség van közöttük. A lelkészlak és templom építéséhez vagy fenntartásához megállapított mértékig járulnak, amennyiben erről intézkednek.

A *tibolddaróczy* leányegyház a *sályi* anyaegyházhoz tartozik s a hívei a lelkészválasztásban csak úgy gyakorolnak jogot, mint az anyaegyház tagjai. A lelkészlak fenntartásához vagy építéséhez megállapított teherviselési kulcs szerint járulnak, amennyiben erről intézkednek.

Fiók-egyház, amely rendezett jogviszonyban volna valamely anyaegyházzal, csak egy van, t. i. a *diósgyőr-vasgyári* fiókegyház, amely Diósgyőrhez tartozik. A jogviszonyt megállapító szabályzat 1908-ban nyert megerősítést az egyházkerület részéről.

Dr. Tüdős István.

Farkas István,

Kerekes Zsigmond,

Ládháza—Nyék—mályii lelkész.

Maklár—andornaki lelkész.

Pósa Béla,

Sály—daróczy ref. h.-lelkész.

Közgyűlésünk a Ládházához tartozó Mezőnyék társ-egyház,

a Maklárhoz tartozó Andornak leányegyház,

a Diósgyőrhez tartozó diósgyőri-vasgyári fiókegyház jogviszonyát feltüntető jelentést tudomásul veszi s a társ-, leány- és fiók-egyházak jellegére vonatkozó ezen jelentést

a főtisz. egyházkerületi közgyűléshez hozzájárulás kérésével felterjeszti.

A Sályhoz tartozó Tibolddaróczi leányegyház jogállapotát ellenben nem látván egyezsége alapulónak, visszatesszi a jelentés e részét a Sályi egyházhoz azon felhívással, hogy jövő tavaszi közgyűlésünkhöz, az anya- és leányegyház jogviszonyát szigorúan szabályozó egyezséget terjesszenek fel.

37. Az ingó és ingatlan egyházi javak kezelése tárgyában készített szabályrendelet javaslatra vonatkozólag egyházmegyénk véleménye kértvén

közgyűlésünk kimondja, hogy a javaslatot a maga egészében elfogadja, csupán a következő változtatásokat kívánja tenni:

Az I. szakasz 2. p. alatt az értékhatárt 200 K helyett 500 K-ban kívánja megállapítani.

A IV. szakasz 3. p. alatt a négyes forgó helyett a régi hármas forgót kívánja behelyezni.

A VI. szakasz 2. p. utolsó sora helyett ez irandó: „s ha az illető hivatalnok, vagy jogutódjai és a hivatali utód között a vitás kérdésben megnyugtató módon egyezés nem jött létre, a II. 5. pontban megszabott eljárás lép életbe.“

A VI. 3. második kikezdésében a hiányzó év száma így töltendő ki: „1912. év január hó 1.-én.“

38. Olvastatott a következő véleményes javaslat;

Nagytisztelű Egyházmegyei Közgyűlés!

Az egyetemes konvent lelkészi nyugdíjintézeti végrehajtóbizottsága 5555/1911. sz. felhívásában arra szólíttatnak fel az egyházmegyék, hogy a *végleges ügyrend előadói tervezetét* tegyék tanácskozás tárgyává s véleményöket ez év november havának végéig terjesszék fel.

E felhívás folytán tisztelettel alólirottak a tervezetet áttanulmányozván, a következő véleményt terjesztjük elő, kérvén annak elfogadását.

Az előadói tervezetet általánosságban elfogadhatónak vélemezük, azonban a következő módosításokkal:

I. A 7-ik §.-hoz bevetetni kérjük ezt: „magát a pénzkezelői pénztárt november 15-én mulhatatlanul meg kell vizsgálnia, hogy az 1-sőjén esedékessé vált s be is fizetett összegek elküldettek-e rendeltetési helyökre?“

II. A 11-ik §. második pontja helyett ez teendő: „szavazatok egyenlősége esetén az elnök dönt.“

III. A 12-ik §-ban ezek elé a szavak elé: „elnöke pedig a püspök“, ezek iktatandók be: „a kerületi bizottság tagjai nem lehetnek azok, akik az egyházmegyei bizottság tagjai.“

IV. A 17-ik §. második pontja helyett ez teendő: „szavazatok egyenlősége esetén az elnök dönt.“

V. A 21-ik §. első és második kikezdésében levő eme kifejezés „*birtokon kívül*“ törlendő.

VI. A 24-ik §. teljesen elhagyandó, mint felesleges és költséges intézkedést, illetőleg eljárást tartalmazó.

VII. A 106. §-ba a 3 hó helyett 6 hó teendő, s a §-ban levő ama szavak, amelyek a „de mindenesetre“ szavakkal kezdődnek, kihagyandók.

VIII. A 107. §-ból a 4-ik pontból törlendő ez a részlet: „valamint öt évig a tagsági díjat fizette, esetleg, hogy ezekből mennyi még fizetetlen“, illetőleg a pont első mondat részéhez, amely így zárul: „a belépési járulékot értendő: „kifizette-é, vagy mennyi abból a még fizetetlen.“

IX. A 121. §. így szövegezendő: „amennyiben a férj a belépési járulékot (a 33⁰/₀-ot) nem fizette volna ki teljesen: a fizetetlenül maradt összeg az özvegy évjáradékából vonandó le s ha a halálozás évében fizetendő 2¹/₂⁰/₀-os járulék fizetetlen maradt volna, az is levonandó az özvegyi évjáradékból.“ Ez egyenesen merénylet az özvegyek existenciája ellen, hogy esetleg 5, 4, 3 évi tagdíjat is levonjanak évjáradékukból, amikor a nyugdíj-intézet a halálozást követő évben megkapja a 2¹/₂⁰/₀-ot az egyházközségtől. Két féltől nem szedhető a járulék. Ez a 2¹/₂⁰/₀-os járulék soha sem veszvén el, annak öt évig való fizetését sen'kitől sem lehet követelni.

X. A 148. §. első mondata helyett ez a szöveg iktatandó: „a jogosultaknak vagy törvényes képviselőiknek a járadék évnegyeden-

ként *előleges* részletekben fizetendő ki oly módon, hogy a pénzkezelőhöz az évnegyed első hónapjának közepéig küldetik el a járadék-összeg s a pénzkezelő az évnegyed első hónapjának végéig köteles a kifizetési napló 2 példányával együtt a nyugtákat a végrehajtóbizottsághoz felterjeszteni. “

Tisztelettel megjegyezzük, ha az egyetemes Konvent sulyt fektet a pénzkezelők nyugdíjintézeti pénztárának megvizsgálására, a vizsgálatot ama pénzkezelők terhére fogatosítsa, akiknél ennek szüksége forog fenn. Amennyiben pedig az illető egyházmegye gyülekezetei volnának a vizsgálat elrendelésének okai: az egyházmegyei pénztár költségére történjék a vizsgálat.

Vagyunk kiváló tisztelettel

Dr. Tüdős István.

Sólyom Gyula.

Tóth Béla.

A javaslat elfogadtatik és a főtiszt. egyh. kerülethez felterjeszteni rendeltetik.

39. Az alsózsolczai egyház 4 példányban beterjesztett III. tanítói díjlevele

megerősítettik és a főtiszt. egyházkerületi közgyűléshez felterjesztetik.

40. Az igricii egyház 3 példányban beterjesztett leánytanítói díjlevele

megerősítettik és a főtiszt. egyházkerületi közgyűléshez felterjesztetik.

41. A nemesbikki egyház 4 példányban beterjesztett III. tanítói díjlevele

megerősítettik és a főtiszt. egyházkerületi közgyűléshez felterjesztetik.

42. Olvastatott Kájel István öszödi lelkésznek a Föt. Konvent-hez „A belkörű tűzkárbiztosítás egyházunkban“ című munkálata,

mely a belkőri tűzbiztosítás eszméjének a gyülekezeti tartaléktőke létesítése által óhajtáná testet adni.

Közgyűlésünk az eszme megvalósítását a maga részéről meleg szívvel óhajtja; annak érdekében, mint a közgyeháznak alkotó része, készségesen ajánlja fel szolgálatait.

43. Olvastatott a diósgyőr-vasgyári fiók-egyházközség beadványa, melyben presbyteri és közgyűlési határozatokra támaszkodva kéri egyházmegyénknek a fiók-egyház önállósítása érdekében való közreműködését.

Közgyűlésünk a diósgyőr-vasgyári fiók egyházközség kérését, melyet az anyaegyház beleegyező nyilatkozata, továbbá a szintén csatolt lelkészi díjlevél is támogat, a presbyteri és közgyűlés jegyzőkönyveiben felhozott alapos indokoknál fogva is, meleg szeretettel fogadja s a fiók egyházat a maga részéről segítő kezével támogatni kész minden egyház építő munkájában s kéri a főt. egyházkerületi közgyűlést is, hogy nevezett fiókegyházaton állósításra való törekvésében munkás szeretetével elősegíteni kegyeskedjék.

44. A mezőcsáti egyház előljárósága jelenti, hogy a mult tavaszi közgyűlésünk jegyzőkönyvének 62-ik pontja alatt jóváhagyott iskola és tanítói lak építésére vonatkozó tervet és költségvetést az állam-építészeti hivatal kifogásai miatt kénytelen volt olyképen megváltoztatni, hogy az egyik iskolai beltelken 10 m. hosszú 7 m. széles tantermet előszobával, a presbiteri tanácsteremnek lakszobául való felhasználásával, 2 lakszoba, 1 előszoba, konyha, kamara és pincéből álló tanítói lakot, a másik iskolai telken kettős tanítói lakot 2—2 lakszobával, 1—1 előszobával, 1—1 konyhával, 1—1 kamarával, 1—1 pincével épített. Az építési költség fedezésére az egyházközség tagjaira 30.000 koronát vetett ki; a Kalas Barna lakását képező tanítói lak eladásából befolyó összegből a templom falainak újítását, tetőzetének fedését, a Fogarassy Jenő tanító lakása tetőzetének fedését, a két iskolai beltelken két melléképület építtetését eszközli.

Az időközben szükségessé vált összegek fedezésére kölcsönt vesz fel.

Közgyűlés a jelentést jóváhagyólag tudomásul veszi s. a múlt tavaszi közgyűlésünk jegyzőkönyvének 62. pontjában foglalt határozatot a következőképen változtatja meg.

1. Az építési tervet jóváhagyja.

2. 30.000 koronának az egyház híveire történő kivetését engedélyezi s azt a következő kulcs szerint állapítja meg:

Minden egyházi terhet viselő egyháztag 7 korona alapot és az állami adó arányában 100⁰/₀-ot fizet 5 év alatt, úgy mindazonáltal, hogy aki a reá rótt összeget az első év folyamán ki nem fizetné, olyan kamatot köteles fizetni, mint amilyen ⁰/₀-ot az egyházközség az általa ezen célra felvett s a kivétési összegből törlesztendő kölcsön után fizet.

3. A kölcsönvételt engedélyezi és

4. a Kalas Barna tanító lakását képező épület és beltetek eladására engedélyt ad.

45. A mezőkeresztesi egyház előjárósága kéri, hogy ötödik tanítói állomása betöltésének függőben hagyása az 1911—12. iskolai évre engedélyztessék.

Közgyűlésünk, tekintettel azon fontos érvekre, melyekkel a mezőkeresztesi egyház kérését támogatja s azok között különösen az ötödik tanterem és tanítói lak építésének jövő év tavaszára ígért megkezdését, a kérésnek teljesítésétől nem zárkozik el; hangsúlyozván, hogy az engedély csak az 1911—12-ik iskolai esztendő tartamára terjedő érvénnyel bír.

46. A mezőkeresztesi egyház kéri, hogy mint a kerületnek népességre harmadik egyháza, az állandó segédlelkész tartására jogosított egyházak közé felvétessék.

Közgyűlésünk meglévén győződve arról, hogy az egyet. Konvent 1909. évi novemberi ülésében a 357. sz. jkőnyvi pontban állandó segédlelkész tartásra jogosítottakul fel-tüntetett egyházak közül Mezőkeresztes csak tévedésből maradhatott ki, a kérvényben kifejtett okoknál fogva és azért is, mert a kérés teljesítését ref. egyházunk jól fel-fogott érdekével megegyezőnek véli, kéri a főt. egyh. kerületi Közgyűlést, hogy a főt. és mélt. Konventnek a kérés teljesítéséhez való hozzájárulását kieszközölni kegyeskedjék.

47. A mezőkeresztesi egyház, a vonatkozó presbyteri és köz-gyűlési határozatok betérjesztése mellett kéri, hogy a lelkészlak építésére s a nagy vendéglő épület javítására szükséges 40.000 korona összeget a mezőkeresztesi takarékpénztárból kölcsön vehesse s a már jóváhagyott kivetési összegből törleszthesse.

Közgyűlésünk a mezőkeresztesi egyház kért kölcsön ügyletét helybenhagyja s a 40.000 koronának a borsod-mezőkeresztesi takarékpénztárból való kölcsönvételét enge-délyezi s elrendeli, hogy e kölcsön azon 6°/_o-os kivetésből törlesztessék, mely tavaszi közgyűlésünkön már jóvá-hagyást nyert.

48. A miskolci egyház kéri, hogy a miskolci 8239. sz. telek-jkőnyvben 52 rend 7125/a. helyrsz. a. írt ingatlanát Klein Regina és Bornstein Soma miskolci lakosoknak 13.000 korona vételárért eladhassa.

Közgyűlés a betérjesztett adásvevési szerződést a presbyteri és közgyűlési határozatok alapján megerősíti s az eladást engedélyezi, a befolyt összeg tőkeként való keze-lését elrendeli s a főt. egyházkerületi közgyűlés hozzájárú-lását tisztelettel kéri.

49. A mezőkeresztesi egyház kéri, hogy azt a bérházát, melyet a hozzátartozó telekkel és melléképületekkel együtt a fogyasztási és

értékesítő szövetkezet bérel, nevezett szövetkezetnek 20.000 koronáért eladhassa.

Közgyűlés a mezőkeresztesi egyházra előnyös adásvétel foganatosítására az engedélyt azzal a figyelmeztetéssel adja meg, hogy az eladásból származó egész összeg elkölthetetlen tőke gyanánt való kezelése már most kimondatik.

50. A nemesbikki egyház bemutatott alapszabályai

a következő módosítással erősítettnek meg:

1. A 3-ik §-ba beiktatandó, az elnök: *„aki mindig a rendes lelkész.”*

2. A karnagy: *„aki mindig a rendes orgonista tanító.”*

51. A sajókeresztúri egyház a templom és torony megrongálódott külső részeinek, támpilléreinek, párkányainak csatornáinak, továbbá a részben leomlott, részben omladozó templomi kőfal kerítésének kijavítására szükséges s előreláthatólag mintegy 2300 koronányi összegnek kivetés útján leendő beszerzésére kér engedélyt.

Közgyűlés a kérvényben jelzett célra történő kivetést a következő kulcs mellett hagyja jóvá:

Minden családfő fizet 10 koronát s azon felül összes állami adójának 20⁰/₀-át, a vagyontalanok és szegénysorsú özvegy asszonyok pedig a helyzetükhöz és tehetségükhöz mért összeget.

52. Somody János hejőbábai lelkész, az öregséggel rászakadt tehetetlenség sulya alatt roskadozva kéri az e. megyei gyűlést, hogy egy esztendei szabadságoltatását megadni kegyeskedjék.

Közgyűlés, hálával emlékezve azokra a szolgálatokra, melyeket kérelmező az anyaszentegyház buzgó szerelmében szívesen végezett s hozott áldozatul, a kért szabadságidőt megadja.

53. Sólyom Lajos ónodi lelkész kéri, hogy a sárospataki főiskolánál tett egyházmegyei alapítvány kamatai II. gimnáziumi osztályt végzett Zoltán nevű fia részére utalványoztassék.

Közgyűlés a kérésnek helyt adva, az alapítvány kamatait Sólyom Zoltán részére utalványozza.

54. Olvastatott Gyűrék Pál, Kérészy István, Komjáthy József segédlelkészek egyházmegyénkbe való bekebeleztetésük iránti kérvénye.

Gyűrék Pál, Kérészy István, Komjáthy József segédlelkészek egyházmegyénkbe bekebeleztetnek.

55. Egyházlátogatókul kiküldetnek :

Dr. Tüdös István esperes a mezőcsáti járásba Szabó András mezőkeresztesi lelkészszel.

Idb. Sólyom Gyula tanácsbíró az ónodi járásba Farkas István ládházai lelkészszel.

Szalóczy Pál tanácsbíró a hevesi járásba Pósa Péter tiszatarjáni lelkészszel.

Horváth Bertalan tanácsbíró a miskolczi járásba Kovács Károly tiszapalkonyai lelkészszel.

Halászy József tanácsbíró a cserépi járásba ifj. Sólyom Gyula borsodharsányi lelkészszel.

56. A Sátoraljaujhelyen 1911. okt. 1. és köv. napjain tartandó őszi e. ker. közgyűlésre egyházmegyénk képviselőiül az elnökség mellett kiküldetnek :

Szalóczy Pál, Halászy József, Tóth Béla egyházi és Deák Gyula, Huszthy Béla vil. tanácsbírák és Dr. Nagy Ferenc vil. főjegyző.

57. A kisgyőri egyház a II. tanítói hivatal javadalmazását képező, silány minősége miatt jövedelmezés nélkül heverő, 20 kat. hold föld eladására kér engedélyt.

Közgyűlés a kérvényben felhozott indokok alapján megengedi, hogy a kisgyőri egyház a II. tanítói hivatal javadalmazását képező 20 kath. hold földjét eladhassa; figyelmezteti azonban az egyházat, hogy a majd beterjesztendő adásvevési szerződésekhez jóváhagyását csak abban az esetben adhatja, ha az egész földnek tőkeként kezelt eladási ára kevés kamatozás mellett is biztosítja azon összeget, mely a föld évi jövedelmeként a javadalmi jegyzőkönyvbe be van jegyezve.

58. A pénztárnok beterjeszti a domesztikai és nyugdíjintézeti járulékokról szóló táblázatot.

A bemutatott táblázat jegyzőkönyvünk mellékleteként kinyomatni rendeltetik.

59. A noszvaji egyház a Magyar Miklós gyermekei tulajdonát képező, tanítói lak céljára alkalmas házból és kertből álló 250 □-ölnyi területű belhelyet 2800 koronáért megalkudott; kéri a vétel jóváhagyását s a vételárnak az egyház kezelésében levő alapokból leendő kifizetésének azon kötelezettséggel való engedélyezését, hogy ez alapok később kamataikkal együtt visszafizetessenek.

Közgyűlésünk az egyházra nézve előnyösnek fölismert vételt elvileg jóváhagyja, a 2800 K vételárnak a 921 K 87 fillért tevő „Szabó-alap“, a 631 K 21 fillért tevő „Tari-alap“, a 327 K 51 fillér tevő „Forgó Zsuzsánna-alap“, továbbá a 408 K 36 fillért tevő forgó tőke felhasználásával a közpénztár terhére leendő kifizetését engedélyezi, úgy azonban, hogy a Szabó-, Tari- és Forgó-alap időközi kamataikkal együtt s a forgó tőke jelenlegi állagában visszafizetessék; a szerződés bemutatása beváratván.

60. A kisgyőri egyház tanítói lakának újjáépítési költségei fedezésére 6000 koronás kivetést tesz, oly módon, hogy az egyházi adó háromszorosát fizetteti a hívekkel 3 éven át; egyúttal beterjeszti a Bihari Mártontól felvett kölcsön kötvényét jóváhagyás végett.

Közgyűlés a kisgyőri tanítói laknak a már jóváhagyott terv szerinti újjáépítésére szükségelt 6000 korona összegnek a hívekre 3 éven át keresztül évenkénti háromszoros egyházi adó arányában történő kivetését helybenhagyja s a presbyteriumnak és közgyűlésnek a kamatfizetés módozatait megállapító határozatát, mely szerint az előrefizető 6⁰/₀-os kedvezményben részesül, a hátralékos fizető pedig a reá kivetett összeg 6⁰/₀-át utánfizeti, megerősíti; a kölcsönnek Bihari Márton egyháztagtól történt felvételét helybenhagyja.

61. A felvett jegyzőkönyvi pontok hitelesítettnek.

Közigazgatási bírósági ügyek.

I.

Jegyzőkönyv, amely felvétellett Mezőnagymihályon 1911 aug. 29-én.

Tárgy: *Csendőr Sánta István tiszadorogmai egyháztag adóügyi felebbezése.*

Jelen voltak a bíróság részéről: Dr. Tüdös István esperes, Pappszász Lajos h. gondnok, mint elnökök, idb. Sólyom Gyula, Bodolay István, Horváth Bertalan, Tóth Béla, Bónis Bertalan és Deák Gyula tanácsbírák. Előadó Bodolay István, jegyző Dr. Nagy Ferenc.

Felek részéről jelen vannak: Csendőr Sánta István felebbező, Halászy József lelkész és Czékus Mihály gondnok az egyház képviselőjében.

A bíróság érdektelensége s a felek szabályszerű megidézése megállapítottván, elnök röviden ismerteti az ügyet, amelynek részletes előadására az előadót felhíván, a kérdés természetét a következőleg állapítja meg: felebbező a reá kivetett 3 K 75 fillér évi egyházi adót sokalja s törvénytelennek is tartja, mert reá csak 3 K 20 fillér vehető ki, — úgy — de e kivetés ellen a törvényes időben nem élt felszólamlással, hanem csak elkésve, a presbitérium pedig különben a kivetést törvényes alapon végezte.

Felek is előterjesztvén bizonyítékaikat, a tárgyalás bezárattott s a bíróság zárt ülésben egyhangulag a következő

ítéletet hozta :

A felebbezés elútasíttatik s a tiszadorogmai presbytérium határozata indokainál fogva helybenhagyatik.

Az ítélet, amely felek előtt előszóval kihirdettetett, a III-ik t.-c. 19. §-a értelmében jogerős.

Papp-Szász Lajos,
világi elnök.

Dr. Tüdős István,
egyházi elnök.

Dr. Nagy Ferenc,
jegyző.

II.

Jegyzőkönyv, amely felvétellett Mezőnagymihályban 1911 aug. 29-ikén.

Tárgy: *Nagy Veres István tiszadorogmai egyházttag adóügyi felebbezése.*

Jelen voltak a bíróság részéről: Dr. Tüdős István esperes, Papp-Szász Lajos h. gondnok, idb. Sólyom Gyula, Bodolay István, Horváth Bertalan, Tóth Béla, Bónis Bertalan és Deák Gyula tanácsbírák. Előadó Bodolay István, jegyző Dr. Nagy Ferenc.

Felek részéről jelen vannak Nagy Veres István fellebbező, Halász József lelkész és Czékus Mihály gondnok az egyház képviselőjében.

A bíróság érdektelensége s a felek szabályszerű meghívása megállapíttatván, elnök röviden ismerteti az ügyet, amelynek részletes megvilágítását az előadó következőképen végezte: felebbező sokalja a reá kivetett egyházi adót, amelyből nem 25, hanem csak 15⁰/₀-ot számítottak le, holott nem 5, hanem 6 gyermeke van s az iskolába járó 3 gyermeke után az 1909—10-ik iskolai évben bizonyos ⁰/₀ nem számíttatott le, amelylyel szemben a presbyterium megállapítja, hogy felebbező a kivetés ellen a törvényes időben nem felebbezett, a kivetés alkalmával csak 5 gyermeke volt, az iskolai járulék kérdése már elévült s különben is törvényesen volt megállapítva.

Felek is előadván bizonyítékaikat, a tárgyalás berekesztetett s a bíróság zárt ülésben egyhangulag a következőleg

ítélt:

A felebbezés elútasíttatik s a tiszadorogmai egyháztanácsnak ez ügyben hozott határozata indokainál fogva helybenhagyatik.

Az ítélet, amely a felek előtt előszóval kihirdettetett, a III-ik törvénycikk 19. §-a értelmében jogerős.

Papp-Szász Lajos,
világi elnök.

Dr. Tüdős István,
egyházi elnök.

Dr. Nagy Ferenc,
jegyző.

III.

Időszaki tanács megalakítása.

Az egyházmegye időszaki bírósága az 1911-ik év szeptember elsejétől az 1912. év december 31-ikéig a következőleg alakíttatik meg:
Elnökség a rendes bíróság elnöksége.

Rendes tagok: Idb. Sólyom Gyula, Huszthy Béla, Dr. Kérészy Barna. Póttagok: Szalóczy Pál, Tóth Béla, Deák Gyula.

Jegyzették: Tóth Béla 1—5., 11—15., 18., 26—38., 42., 45—46., 52—53., 57—61. pontokat.

Dr. Nagy Ferenc 39—41., 43—44., 47—51. és a bírósági ügyeket.
Tóth István 6—10., 16—17., 19—25., 54—56. pontokat.

Kimutatás az országos református közalapról, agentiális perselypénzről s egyházmegyei egyházi fenntartási alapról.

Sorszám	Az egyházközség neve	Domesztika		Agentiális perselypénz 1912-re		Egyházmegyei egyh. fenntart. alapra 1912-re	
		kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
1	Alsó- és Felsőzsolca	85	36	9	—	9	—
2	Ároktó	84	72	11	—	11	—
3	Atány	184	—	23	—	23	—
4	Borsodgeszt	54	88	7	—	7	—
5	Böcs	136	40	17	—	17	—
6	Bükkaranyos	50	64	6	—	6	—
7	Bükkzsérc	62	24	8	—	8	—
8	Cserépfalu, Bogács, Cserépváralja	154	24	19	—	19	—
9	Diósgyőr	162	16	20	—	20	—
10	Eger	58	64	7	—	7	—
11	Egerlövő	92	80	12	—	12	—
12	Einöd	75	36	9	—	9	—
13	Felső- s Alsóábrány, Nyárad	32	64	4	—	4	—
14	Gelej	96	56	12	—	12	—
15	Harsány	52	—	6	—	6	—
16	Hejőbába	25	36	3	—	3	—
17	Hejőcsaba	65	68	8	—	8	—
18	Hejőpapi	69	04	9	—	9	—
19	Hejőszalonta	20	08	3	—	3	—
20	Heves	25	12	3	—	3	—
21	Igriczi	80	—	10	—	10	—
22	Kisgyőr	107	04	13	—	13	—
23	Kistokaj	46	96	6	—	6	—
24	Ládháza	26	16	3	—	3	—
25	Nyék	21	92	—	—	—	—
26	Mályi	13	52	—	—	—	—
27	Maklár	20	56	3	—	3	—
28	Mezőcsát	306	88	38	—	38	—
29	Mezőkeresztes	284	72	33	—	33	—
30	Mezőnagymihály	76	72	10	—	10	—
31	Miskolcz	959	12	120	—	120	—
32	Nemesbikk	60	16	8	—	8	—
33	Noszvaj	102	24	13	—	13	—
34	Onod, Nagycsács, Poga	78	88	9	—	9	—

Sorszám	Az egyházközség neve	Domesztika		Agentiális perselypénz 1912-re		Egyházmegyei egyh. fenntart. alapra 1912-re	
		kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
35	Poroszló	271	20	34	—	34	—
36	Skeresztúr, Szirmabessenyő	48	80	6	—	6	—
37	Sály	72	—	9	—	9	—
38	Tibolddaróc	39	28	—	—	—	—
39	Szirma	69	52	9	—	9	—
40	Tiszadorógya	76	72	10	—	10	—
41	Tiszakeszi	152	88	19	—	19	—
42	Tizsanána	147	20	18	—	18	—
43	Tiszaoszlár	28	88	4	—	4	—
44	Tizsapalkonya	68	56	9	—	9	—
45	Tizsazederkény	99	12	12	—	12	—
46	Tizsatarján, Tizsakürt . .	88	40	11	—	11	—
47	Tizsavalk, Négyes	46	64	6	—	6	—
48	Újlőrinczfalva	10	46	1	—	1	—
49	Vatta	34	96	4	—	4	—
50	Andornak	8	16	—	—	—	—
	Összesen	5035	52	614	—	614	—

Hejőcsaba, 1911 augusztus hó.

Sólyom Gyula,
egyhm. pénztárnok.

Nyugdíjintézeti kimutatás.

Sorszám	Egyházak és lelkészek	Lelkészek kötelezettsége						Egyházak	
		belépési járulék		3-50/0		összesen		kötelezett-sége	
		kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
1	Alsózsoltca, Vattay István	—	—	56	11	56	11	44	89
2	Ároktő, Kiss Albert	177	74	81	94	259	68	46	85
3	Átány, üresedésben	—	—	140	—	140	—	80	—
4	Böcs, Fekete Gyula	282	19	111	83	394	02	63	90
5	Borsodgeszt, Túry N. Sándor	197	53	68	32	265	85	39	04
6	Bükkaranyos, Gere Lajos	166	65	62	15	228	80	35	51
7	Bükkzsércz, Molnár Gyula	163	92	74	94	238	86	42	82
8	Cserépfalu, üresedésben	—	—	84	87	84	87	67	90
9	Diósgyőr, Marschalkó Endre	—	—	48	81	48	81	39	05
10	Eger, Tóth István	110	06	69	78	179	84	39	88
11	Egerlővő, Sólyom Barna	186	18	75	36	261	54	43	06
12	Emőd, üresedésben	—	—	64	79	64	79	37	03
13	Felsőábrány, Tokay Nagy Lajos	176	70	67	28	243	98	38	42
14	Gelej, Kenyeressy Károly	124	54	67	68	192	22	38	68
15	Harsány, ifj. Sólyom Gyula	129	52	63	42	192	94	36	24
16	Hejőbába, Somody János	—	—	43	42	43	42	34	73
17	Hejőcsaba, id. Sólyom Gyula	198	62	65	14	263	76	37	22
18	Hejőpapi, Szabó Bertalan	157	05	66	39	223	44	37	94
19	Hejőszalonta, Bársony György	146	48	59	28	205	76	33	88
20	Heves, Kovács Mihály	174	83	75	58	250	41	43	19
21	Igriczi, Fodor Bertalan	227	07	75	78	302	85	43	30
22	Kisgyőr, Zarándy Bertalan	100	56	65	97	166	53	37	70
23	Kistokaj, Bíró Bertalan	150	47	63	60	214	07	36	35
24	Ládháza, Farkas István	91	87	64	72	156	59	36	99
25	Maklár, Kerekes Zsigmond	141	13	71	33	212	46	40	76
26	Mezőcsát, Bodolay István	204	62	76	31	280	93	43	62
27	Mezőcsát, Szalóczy Pál	184	10	76	32	260	42	43	61
28	Mezőkeresztes, Simon János	153	86	100	91	254	77	57	67
29	Mezőkeresztes, Tóth Béla	175	08	100	91	275	99	57	67
30	Mezőnagymihály, Szabó József	196	01	80	19	276	20	45	82
31	Miskolcz, üresedésben	—	—	78	25	78	25	62	60
32	Miskolcz, üresedésben	—	—	109	55	109	55	62	60
33	Miskolcz, Dr. Tüdös István	155	50	109	55	265	05	62	60
34	Nemesbikk, Maklár Pap Ernő	93	85	71	40	165	25	40	81
35	Noszvaj, Bodnár Béla	182	55	102	13	284	68	58	36
36	Onod, Sólyom Lajos	206	91	70	28	277	19	40	17
37	Poroszló, Gaál Ferenc	304	82	96	60	401	42	55	20
38	Sajókeresztúr, Bogdányi József	124	81	86	68	211	49	49	53
39	Sály, Edes Ábrahám	—	—	42	77	42	77	34	21
40	Szirna, Apostol Bertalan	196	72	76	37	273	09	43	64
41	Tiszadorogma, Halászy József	180	69	68	74	249	43	39	28
42	Tiszakeszi, Andó Lajos	154	33	69	88	224	21	39	94
43	Tizsanána, Kércszy Barna	182	99	139	23	322	22	79	56
44	Tiszaoszlár, Csizsár Béla	188	29	71	62	259	91	40	94
45	Tiszapalkonya, Kovács Károly	164	—	67	30	231	30	38	74
46	Tiszszederkény, Horváth Bertalan	260	92	95	44	356	36	54	54
47	Tiszatarján, Pósa Péter	89	95	74	46	164	41	42	55
48	Vatta, Szabó András	139	77	66	47	206	24	37	98
49	Újlőrinczfalva, Gecse Albert	211	75	65	75	277	50	37	57
50	Tiszavalk, Vajda Sándor	183	53	72	94	256	47	41	68
	Összesen . . .	7038	16	3858	54	10896	70	2286	19

Hejőcsaba, 1911. augusztus hó.

Sólyom Gyula, egyhlm. pénztárnok.

Micsoda következménye volna az elemi iskolák államosításának magyar nemzeti s református egyházi szempontból?

(Ézt a munkát az értekezlet 1911 május 30-án tartott gyűlésében 50 K pályadíjjal jutalmazta
Szerzője: *Halászy József*, tiszadorogmai lelkész. *Dr. Tüdös István*, értekezleteli elnök.)

Jelige: Az iskola szellemi bölcsője hazának,
egyháznak.

Az iskola, mint nevelő eszköz, már az ó-kori népeknél is felfalálható. Csakhogy ott egyes előbbkelő osztályok gyermekei nevelésével foglalkozott. A népnevelés, népiskola a keresztyénséggel veszi kezdetét. A keresztyén tanok minél szélesebb körben való elterjedhetése végett, annak terjesztői korán gondoskodtak arról, hogy legyen olyan intézmény mely a vallás-erkölcsi javakat a népiélek által is könnyen elsajátíthatóvá tegye, ennek főeszközét az olvasni, írni tudást az egyszerű nép körében elterjessze. E célból elsősorban a felnőttek oktatására állítanak népiskolát, majd az üldözéstől ment, békésebb idők bekövetkeztével az ily irányú oktatást a gyermekekre is kiterjesztik. Írás, olvasás, imádságok, énekek, bizonyos katekhizmusi ismeretek elsajátítása képezik az oktatás tárgyait. És az ilyen célzattal létesített intézmény továbbfejlesztéséről már Nagy Károly császár rendeletileg is intézkedik. (Warga L. Ker. Egyháztört. I. k. 281. lap.) Mindazonáltal a népiskola tulajdonképeni megalkotójának, szélesebb körű alapon való szervezőjének a reformációt kell tekintenünk. Hogy a néppel is minél szélesebb körben megismertethessék a bibliát és az abban foglalt vallásos igazságokat, a reformátorok a gyermeki lélek munkába való vételét találják erre leghatalmasabb eszköznek s újra szervezik a népiskolát. Luther nyilvánosan hirdeti, hogy „a nevelés az egész nép és az állam ügye s a felsőségek kötelessége a népet kényszeríteni, hogy gyermekeit iskoláztassa.” (Dr. Kiss Áron. Neveléstörténet 55. lap.) E követelménye által megteremti a népnevelést és annak eszközét, a valódi népiskolát, amely aztán a reformáció tanainak hazánkban való elterjedésével nálunk is ilyen alakban létesül, mégpedig nemcsak a prot. felekezeteknél, hanem a római kath. egyház is ennek hasonlóságára alakítja át addig létező iskoláit. Így létesül és fejlődik tovább a népiskola, mint tisztán egyházi eredetű intézmény. „Az iskolák az egyház veteményes kertjei — mondja a debreczeni (1567.) zsinat 65-ik kánona. Épületek a templom

mellett legyen.“ (Pokoly J. A protestantizmus hatása a magyar állami életre. 153. lap.) És a rendelkezésnek meg is van a kellő eredménye, mert a történetíró mondja: „Hazánkban 1530. után már nagy számmal voltak protestáns iskolák, a XVII. század elején pedig a Tisza mentén, főleg a nagy debreczeni egyházmegyében alig akadt olyan falu, hol a lelkész mellett rendes tanító nem volt.“ (Warga L. Egyh. tört. II. kötet, 398. 1.)

Az általános művelődés előmozdítása, a valláserkölcsei élet istápolása hazánkban századokon át egyházi feladatot és jogkört képez úgy katolikus, mint protestáns részen, anélkül, hogy az állam az egyház részére átengedett eme jogokat a maga részére a legkevésbé is követezte volna, még a vallásos üldözés korában is. Első lépés e jog korlátozására a Mária Terézia uralkodása alatt 1777-ben készült Ratió Educationis megjelenésével történt. Ebben már hangsúlyozva van, hogy ezentul az iskolák az állam hatalma alá tartoznak. De úgy ez, mint a II. József uralkodása alatt 1785-ben kiadott ily irányú rendelet a népiskolák állami jogkörbe való vonását nem annyira a népművelődés magasabb színvonalra leendő emeléséért, mint Mária Terézia idejében a recatholisatióért, II. József idejében pedig a német nyelv elsajátíthatásának és így Magyarországnak az összbírodalomba könnyebben lehető beolvasztásának előmozdítására követezte. Épen ezért egyikből sem lett semmi, még a benne üdvösnek felismert részt is elvetette a felzúdult közvélemény, mely az 1791-ik XXVI. t.-c. által törvényhozásilag is elismertette egyházunk iskolafenntartó jogát, amelyet az 1881., az 1891/3. és az 1904/7-ben tartott zsinatainkon hozott törvények hangoztatni el nem mulasztanak, az államnak csak a legfőbb felügyeleti jogot biztosítván. Mely felügyeleti jog azonban, annak hangsúlyozásával, hogy a közoktatás politikai ügy, így állami feladat, fokozatosan terjeszkedik. Az 1806. évi II-ik Ratió Educationis, az 1848. évi törvényalkotás, az 1850. évi kultuszminiszteri rendelet, az 1855. évi Thun-féle rendelkezés, az 1859. évi nyílt parancs, mind erősebben hangsúlyozzák az államnak a népoktatási ügyben való rendelkezhetési jogát. Az 1868. évi XXXVIII. t.-c. pedig az iskola fenntartási jogot bővebben körül írja és már az állami iskolák szervezésére rakja le az alapot. Meghagyja az iskola fenntartási jogot a felekezeteknek is, hol élni akarnak vele, de inkább a községek által felállítandó népiskolákat veszi tervébe. Csak ahol sem a hitfelekezet, sem a község az előírt feltételeknek nem képes eleget tenni, ott jön az állam, mint kisegítő. Az 1878. évi XXVIII. t.-c. az állam főfelügyeleti jogát a tanfelügyelők, közigazgatási bizottságok beavatkozásának útján ismét bővítette, hogy a tanítói fizetések rendezéséről szóló 1893. évi XXVI. t.-c. az 1907. évi XXVII. és a tandíjkárpótlást nyújtó 1908. évi XLVI. t.-c. meghozatalával egy-egy nagy lépéssel haladjon előre az államosítás terén azon az úton, melyet még a millennium évében megkezdett Wlassics Gyula vall. és közokt. miniszter a célba vett 1000 állami népiskolának tömeges szervezésével, melyből akkor egyelőre 400 szerveztetett és azóta létesült a többi, az 1909. évben is 96. Úgyszintén 1910-ben

is jónéhány. Igaz, hogy még nem érkezett el az ideje a teljes államosítás keresztülvihetésének. Mert ha az iskolafenntartással járó terhek egy jó részét a vállaira vette is már az állam, de még a felekezetek által viselt teher oly bőséges, hogy azt mai szűk pénzviszonyai között az állam még most fedezni nem képes. Viszont a polgári községek sem mindenütt hajlandók arra, hogy vagyron hiányában az állam által részökre visszabocsájtandó helyi járulékok terhére felveendő kölcsönökből építtessék és szervezzék iskoláikat. Így az állam egyideig várni fog. De mégis a szociálista követelések, a tanítói testületek mind hangosabban nyilvánuló államosítási kívánságai, a nemzetiségi fészkelődések, mindjobban sarkalják az államot e cél megvalósítására. Tehát bennünkét, mint iskolafenntartókat közelebről érint ez eshetőség bekövetkezése és időszerű e kérdéssel való foglalkozás, hogy próbáljunk megismerkedni azon következményekkel, melyeket a népiskolák államosítása magyar nemzeti és református hitfelekezeti szempontból magával hozni ígér.

*

Az előző sorokban hosszasan igyekeztem rámutatni a hazai népiskola történeti fejlődésére és első tekintetre úgylátszik, mintha a feltett kérdés és a történeti visszapillantás nem is tartoznék szoroson együvé. De teszem ezt azért, hogy egyoldalról rávilágítsak e visszatekintés által az egyháznak a népiskolához való sok százados, az államhatalom által a legújabb korig soha nem vitatott kizárólagos jogára. Másoldalról pedig, hogy szemlélhetővé tegyem azon fokozatos, lépésről-lépésre történt előrehaladást az államhatalom részéről, melyet az az iskolafenntartói jog megszerzéséért a felekezeti jogok megszorítása és az államhatalom részére biztosított beavatkozhatási jogok törvénybe iktatásával már ezideig megtett. Hogy ezáltal bizonyítsam, hogy az államhatalmat a felekezeti iskolafenntartói jog mind szűkebb körre való szorításában a népiskolában rejlő nagy szellemi erőnek felismerése és annak a kulturális fejlődésen kívül saját politikai céljaira való felhasználhatása vezette és vezeti. Mert amidőn az állam előbb a keresztyénség meghonosulásával, majd később a reformáció után hazánkban a valláserkölcsei élet istápolásával a közművelődés terjesztésének és ezzel együtt az iskolák fenntartásának jogát az egyháznak engedte át, állami jogról mondott le. Magának a jogrend biztosítását; közigazgatást, pénzügyet, igazságszolgáltatást hagyta fel, a népnevelés jogáról hallgatólagos beleegyezéssel lemondott. Most e jogot akarja visszaszerezni. Még pedig nem csupán magáért, a főcélnek minél tökéletesebb keresztülviteléért: az általános közművelődés és népnevelés előmozdításáért, hanem azon kizárólagos politikai célból is, amit hazánkban nemzeti-ségi kérdés címe alatt ismerünk. És míg a külföldi államok az állami népnevelést tisztán kulturális célból és az uralkodó egyház hatalmi törekvése gyönggítésének szempontjából követelik, addig nálunk kulturális és politikai célokat egyaránt akar szolgáltatni vele az állam. Úgy vélekedvén, hogy ha a népiskola előbb az általános keresztyénség, majd a reformáció konfessionális

tanainak terjesztésében századokon keresztül kipróbált és megbecsülhetetlen eszköznek bizonyult a felekezetek kezeiben; ha Mária Terézia 1777-ben a rekatholisáció, II. József 1785-ben az „Összbirodalom“ létesítésének hathatós eszközéül ismerte fel és próbálta alkalmazni az iskolát: úgy az a magyar nemzeti állam kiépítésének is a leghathatósabb eszközévé válhat az állam kezében, államosítás után. Mert be kell ismernünk, hogy sok nyelvű nemzetiségekből álló országunkban a nemzetiségi izgatások 1848. óta, különösen pedig napjainkban nemcsak hogy lábra kaptak, de oly szertelenségre is vete-medtek, hogy méltán hívják ki magok ellen az állam:atalom megtorló erejét és ezek megszüntetelése méltán képezheti ország nagyjaink gondolkodásának tárgyát. Midőn már oda jutottunk, hogy a nemzetiségek a magyar államot alkotó magyar nemzettel szemben, a nemzeti vagyonból kapott javaik birtokában dacolnak, úgyszólván külön államot alkotnak az államban, iskoláik a magyar államellenes törekvések melegágyaivá lettek, iskolából, templomból, népok köréből, sőt még a törvénykezés és közigazgatás köréből is a magyar nyelvet kizárni akarják, nyíltan kifelé gravitálnak, a magyar állam ellen panaszkodni külföldre, idegen hatalom elé járnak: a magyar állam mást nem tehet, minthogy a nemzetiségi izgatások csiráját még a melegágyukban megsemmisíteni igyekszik. Sőt még azt is természetesnek kell találnunk, hogy a nemzet hegemoniájának megtartása, szupremáciájának kifejlesztése és a nemzetiségi aspirációk letörése végett komolyan gondolkozó politikusaink közül többen a ref. egyház világi vezéralakjával, br. Bánffy Dezsővel együtt e célra a legalkalmasabb eszköznek a népiskolák államosítását tartják. Az állami népiskolai oktatástól várják a nemzetiségi vidékeken a magyar nyelv sikeresebb megismertetését. — A megismert és elsajátított magyar nyelv átalakító (asszimiláló) hatásától várják a nemzetiségek közelebb hozását, a magyar állami törekvések helyes felismerését, a kifelé gravitálni óhajtó románok, szászok, szerbek, horvátok, szlávok, ruthének egy nemzet testévé leendő összeforrását.

Ily szellemben nyilatkozik Beksics Gusztáv is „Nemzeti Akció“ című művében, midőn ezt mondja: „A magyar társadalmi motívumnak kell uralkodnia nemcsak a kulturai, hanem egyszersmind általában a nemzeti politikában. Csak ismétellhetem, hogy a jó intézmények átfogó és vonzó ereje igen nagy s előmozdítja állami egységünk szilárdságát. De a magyar politika minden tényezőjének emellett a magyarság megerősítésén és kifejtésén kell dolgoznia, Minél inkább megnövekszik a magyarság s minél nagyobb gazdasági és kulturai erőket tartalmaz, annál gyorsabban megy végbe a nemzetalkotó s a magyar államot végleg biztosító asszimiláció.“ (Halász Ferenc. Állami népoktatás.)

Ugyancsak gróf Zichy János jelenlegi vallás- és közoktatásügyi miniszter a szászvárosi ref. új főgimnázium megnyitási ünnepélye alkalmával ott a nemzetiségi vidéken mondotta: „A kultura az, mely Magyarországon a nemzetiségi kérdést megfogja oldani.“

Ilyen szellemű, gondolkodású irány folyománya Wlassics Gyula volt vallás- és közoktatásügyi miniszternek azon ténye is, hogy a millenium évében felállított 400 állami népiskola legnagyobb részét épen a nemzeti-ségi vidékeken helyezte el. Csupán egyes tanyai helyeken, vagy pedig ahol a nemzetiségek közé beékelte magyarság csekély száma és anyagi ereje nem volt képes a népiskolát fenntartani, vett át magyar nyelvű hitfelekezetektől állami kezelés alá népiskolát kisebb számban. Ezeket is azon célból, hogy a magyar fajt a beolvadástól megmentse, az alföldi tanyákon szétszórva élő magyarságnak pedig a kultúráját emelje. És a tapasztalat arról győz meg, hogy akik a nemzetiségi kérdés méreg-fogaí kisedőjének a nemzeti kultúrát tartják, helyesen gondolkoznak és nem tévednek abban, ha az állami nép-oktatásban keresik a nemzetiségi izgatások elleni legfőbb gyógyszert. Mert a nemzetiségi vidékeken működő állami népiskolák már eddig elért és fel-mutatott eredményei ily várakozásra méltán feljogosítanak. Halász Ferenc „Állami népoktatás“ című (144. és 200 l.) művében foglalt részletes kimuta-tások a nemzetiségi vidékeken működő állami népiskolákról 1868-tól 1902-ig; Szatmár, Fogaras, Szilágymegyeék tanfelügyelőinek a lefolyt 1910. évben a hírlapok hasábjain is feltüntetett jelentései, mind jóleső örömmel számolnak be a nemzetiségi vidékeken a magyar nyelv terjedése és a népművelődés körül tapasztalható haladásról, mint az állami népoktatás szülte eredmé-nyekről. Nagyon természetes tehát, hogy a népiskolák általános államosításá-val ez az eredmény hatványozódni fog. Remélhető, hogy a magyar nyelven terjesztett általános népműveltség útján a nemzetiségek is elsajátítják nyelv-ünket, közelebb férkőznek szívünkhöz és nem lesznek a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt a magyar nemzeti állam kialakulásának megakadá-lyozására lelketlen izgatók félrevezetésének kiszolgáltatott eszközeivé. Ilyen hangok voltak megütve az elmúlt 1910. évben a szegedi sváb konviktus 25 éves fennállásának ünnepélyén, valamint az erdélyi örömnység magyar nyelvű ABC-jének megjelenése 75 éves jubileumát ünneplők által is, mindkét helyen hangoztatva lett az illető nemzetiségiek által, hogy a magyarosítás, magyar nyelv terjesztésének munkájában mind a konviktus, mind az ABC. részt követel magának. Az ilyen várható eredmények reményét minden hazáját igazán szerető magyarnak csak örömmel lehet fogadni magyar nemzeti szem-pontból. Örülnie kell annak, hogy a népiskolák államosítása a nemzetiségi kérdés megoldásának, így az egységes magyar nemzeti állam megalkotásá-nak fontos segítő társává válhat.

De más oldalról a népiskolák államosításától a közművelődés gyorsabb fellendülését is lehet várni. Ez is nemzeti előny, mert minél műveltebb a nép, annál inkább felemelkedhet a gazdasági és erkölcsi jólét magaslatára.

Magyarország 1848 óta, különösebben pedig 1868 óta nagyot haladt. Intézményeiben fokozatosan, sőt némely téren nagyon is gyorsan fejlődött. A közoktatás, népnevelés ügye is fejlődött. A közoktatás, népnevelés ügye is fejlődött bár a multhoz képest, de e téren még ma is sok kívánni való

van. Különösen a nemzetiségi vidékeken a felekezeti népoktatás nagyon elhanyagolt, a nép írni, olvasni tudása kevés százalékban fejezhető ki. Égető hiányokat kell itt orvosolni, az alapvető ismeretek elsajátíttatása, az általános népművelődés sikeresebb munkabavétele bizony-bizony elsőrendű kötelesség e téren. Amit pedig e vidékek felekezeti népiskolái részben tenni nem is akarnak, részben anyagi erő hiányában, a mai fokozatos előrehaladott versenyben nem is tudnak. Még a közelmúlt időben az országos népnevelés terén első helyen vezető református népiskoláinkat is, a népnevelésre több áldozatot követelő korszellem kívánalmaival szemben, szegénységünk a harmadik helyre juttatta e versenyben. E hiányokon az állam a maga gazdagságával, erkölcsi súlyával és tekintélyével segíthet legjobban. Ő szervezheti leginkább a népoktatást. Az egészség követelményeinek megfelelően épült iskolák, jól felszerelt tantermek, jobban javadalmazott tanerők által a népoktatást minden vonalon virágzóvá, a közművelődést általánosabbá, a rohamos fejlődés útjára lépett tanügyet kellő fejlettségűvé leginkább ő teheti. Tőle várható, hogy amit a felekezeti jóakarát szegénysége miatt, a nemzetiségek a torzsalkodás folytán megteremteni nem tudnak, azt az állami bőkezőség létrehozni fogja. Ha az állam e munkába, a felekezeteknek nyújtott eddigi segítség, tanítóik fizetésének az államiakéval egyenlőre emelése által, a felekezeteket társul venni nem akarja: megteheti maga, tisztán állami szervezés mellett,

Állami pénzen korszerű tantermek épülnek, az eddig legtöbb helyen kezdetlegesnek mondható iskolai felszereléseket, taneszközyűjteményt, ifjúsági és tanítói szakkönyvtárt a korszerű iskolázás követelményeinek megfelelőbb váltja fel, hogy a tanítói kar működése sikerét gyorsabbá tevő segédeszközöket nyerhessen bennük. Megszűnnek a tanítói működést nagyban bénító tulsúfolt osztályok. Talán az iskolai mulasztások meggátlására az állam-hatalommal szemben készségesebben vállalkoznak a községi előjárók is?! A jobban javadalmazott tanítói kar nyugodtabb, elégedettebb lesz, élhet feladatának. Az örökös állami jobblét után való sóvárgás nem bénítja munkakedvét, a termény és földjavadalom értékesíthetésének vágya és munkája nem vonja el idejét az iskolától, nagyobb odaadással teljesítheti nemes feladatát. Önképzésére, szellemi nívójának emelésére több időt és gondot fordíthat, keze ügyében lesz az e célt szolgáló tanítói szakkönyvtár. Hozzávéve még ezekhez a tanítóképzés reformálását, emelését, állami intézetekben való végzését, remélhető, hogy megszületik egy, a minden tagjában hivatása magaslatán álló, jólképzett tanítói kar és egy ideális közoktatásügyi és népnevelési állapot, melynek eljövételéért oly régen és oly sokan küzdöttek és küzdenek ma is. E tényezők azután együttesen emelik a nemzeti művelődést az általános népműveltség emelésével, a magyar nyelv elterjedésének összeforrasztó erejével megteremtik az anyagi és erkölcsi jólét magaslatára felemelkedett egységes magyar nemzeti államot.

Szóval: a népiskolák államosításától magyar nemzeti szempontból úgy

a közműveltség terjesztése, mint a nemzetiségi aspirációk letörése szempontjából is üdvös eredmény várható.

Ezenfelül még a római katolikus klérusnak az állami életre gyakorolt túl nagy befolyása gyönggítésére is eszköznek kínálkozik a népiskolák államosítása.

A római katolikus klérus hatalmi tulkapásai a külföldi államokban a kulturharc felidézőivé lettek. Különösen amióta a nagy francia forradalommal életrekelt szabadabb gondolkozási irány letörésére az uralkodó fejedelmekkel szövetkezetten befolyásukat s intézményeiket a népek felvilágosodott irányban való nevelésének megakadályozására használták, népiskoláik a felvilágosodott józanirányú népnevelés helyett a babona, álszenteskedő tanok, gépies vallásos szertartások terjesztőivé lettek: mindhangosabb lett ezen államok területén az állami népnevelés követelése, hogy a klérus kezéből kivett népiskolai oktatás által egyfelől a helyes irányba terelt népnevelés felvirágoztassék, másoldalról pedig, hogy hatalmi tultengések, a nép gondolkozásmódjának irányítására gyakorolt káros befolyások által gyönggíttessék, ennek folytán a nép és állam jóléte emelkedjék. Hogy a népiskolák elvesztését milyen csapásnak érzik magukra nézve, kitűnik abból is, hogy a közelmúltban lefolyt spanyol kulturharcban, csakhogy a klérus népiskoláit megtarthassa, a pápa inkább a szerzetes rendek felozlatásába is beleegyezett.

Hazánkban is ily tultengő a római katolikus egyház hatalma, az állami élet szabadabb irányú kifejlődésére is sokszor ránehezedik a klérus a maga nagy vagyoni erejével és befolyásával és azt megakadályozza. Már ha a népiskolák államosítatni fognak, ha e nagy hatalmi befolyása nem egészen szűnik is meg, de oly hatalmas tényezőtől, hatalmi befolyásának oly jelentős eszközétől fosztatik meg, ami ránézve hatalmi korlátozást, az államra pedig hatalmi növekedést jelent. Különösen ha még azt is hozzávesszük, hogy ezek a népiskolák a szerb, román ajkú hitfelekezeteknél nemcsak a hitélet ápolásával, a gyermeki lélek befolyásával a klérus hatalmi erejét ápoló intézetek, hanem a nemzetiségi izgató eszmék tenyész melegágyai is. Ezért a magyar nemzeti államra nézve a népiskolai államosítás e téren is hasznosat, hatalmi erősödést ígér. Sőt még református egyházunk szempontjából is a klérus hatalmának, befolyásának a népiskolái elvesztésével korlátozottabbá tétele, ránk nézve némi előnyt nyújtani ígér, mert a már rég óhajtott és már törvénybe is foglalt, de a valóságban mégsem létező vallásegyenlőség felé egy lépéssel közelebb visz. Csakhogy ezért a kis előnyért minékünk nagy áldozatot kell hoznunk, népiskolánktól való megfosztatást kell elszenvednünk. Valóságos pirhussi győzelem lesz, ha így lesz!

Midőn így reá mutattam a népiskolák államosításából származó magyar nemzeti szempontból értékelhető előnyökre, nem mulaszthatom el azt sem, hogy az államosítás minden vonalon való keresztülviteléből származható hátrányt is fel ne mutassam. E tekintetben teljesen egyetértek Dr. Bárczy

István budapesti polgármesternek a Magyar Figyelő 1911. évi 1-ső számában közölt cikkének eme szavaival:

„Nem akarom azt mondani, hogy nem helyes állami népiskolákat állítani, hanem csak a kizárólagos állami népiskola rendszerét nem helyeslem. Az állami kényszeriskola már magában ellenkezik a szabadság szellemével. De igazán súlyos bajjává válhatik és válik is akkor, ha az állam a politikai elméletben hangoztatott pártatlanságát elhagyja. Így aztán az is megtörténhetik, hogy ha a kormány s a parlament többsége nem a liberalizmus és demokratikus haladás barátai közül alakul — ez pedig nálunk is megeshetik — a népoktatási politika annál erősebben fog a liberalizmussal ellentétes irányban megnyilvánulni. Természetesen ugyanez áll megfordítva is. — Máshelyen „sokkal súlyosabbnak látom magának az iskolának, a nevelésügynek hatalom alá vételét, bizonyos uralkodó pártirányba való beerőszakolását.“ Tehát amint a fenti idézetből látszik, a népiskolák államosítására is vonatkozik, az a tapasztalati igazság: „Nincsen olyan test, melynek árnyéka ne lenne.“ És így a népiskolák államosításából várható üdvös, nemzeti következmények mellett arról sem szabad megfeledkezni, hogy az állam minden hatósága befolyásolhatná a tanítói-kart politikai szabad véleménye nyilvánításában, az országos politikát irányító gondolkozás módja a népiskolák szellemi irányára is ránehezedhet és azt esetleg káros irányban is fejlesztheti. A népiskola arról az eszményi magaslatról, melyen annak állnia kell, leszállíthatatik és politikai tényezővé alacsonyulhat.

*

De ha népiskoláink államosításától a tisztán magyar nemzeti szempontokat, az egységes magyar nemzeti állam kiépítésének munkáját tekintve sok üdvös eredményt várhatunk is, nem szabad felednünk, hogy e kérdés minket közelebből is érint. Bár református egyházunk a múltban úgy, mint jelenben, a haza- és a vallásszeretetet oly szerencsésen összetudta egyeztetni, hogy hazánk némely vidékein nemcsak magyar vallásnak is nevezik vallásunkat, hanem még kath. vallású politikai írók, mint gróf Andrássy Gyula, Beöthy Ákos is elismerik egyházunknak a magyar nemzeti állam megtartása körül a múltban szerzett érdemeit, bár egyházunk a haza üdvéért már a meglevő jogokról is ellentállás nélkül le tudott mondani, így 1894-ben az egyházpolitikai törvények megszületése alkalmával: mindazonáltal a népiskolák államosítása ránézve az anyaméhben összenőtt ikrek szétválasztó műtétével járó eshetőség bekövetkezését jelenti. És csodálkozni sem lehet azon, ha ez eshetőség elé bizonyos félelemmel, nem szívesen tekintünk, még akkor is, ha ennek bekövezte némi látszólagos anyagi előnyt ígér. Mert e kérdésnek református egyházi szempontból való tárgyalásánál anyagi és erkölcsi, vagy ha úgy tetszik, konfessionális oldalt kell megkülönböztetni.

A reformáció által újra szervezett népiskolák hazánkban mindenütt egyházunk testéhez voltak növe. Templom és iskola valóságos összenőtt ikreként képezték gyülekezeteink gondoskodásának tárgyát. Létrehozta fentartotta,

a gyülekezeti áldozatkészség. Ámde a polgári terhek szaporodása, a megélhetési viszonyok nehezedése, az áldozatkészség csökkenése, az iskola-fentartással járó terhek emelkedése folytán csaknem elhordhatatlan teherként súlyosodott gyülekezeteink vállaira az újabb időkben. És készséges örömmel fogadta felekezetünk a feléje nyújtott állami segédkezet. A tanítói törzsfizetés kiegészítést, ötödéves korpótlék-nyújtást, újabban a tandíjváltás alakjában felkínált államsegélyt olyannak tekintette, mint amelyek által az állam siet a különben is nagy egyházi terhet viselő felekezetünk terheinek egyrészt saját pénzforrásaiból fedezni azért, hogy rajtunk könnyítsen és sikeresebben végezhetővé tegye az általunk mindig hűségesen teljesített kulturális munkát, a népnevelést. Népiskoláink államosítása esetén az iskolafentartással még ez elmondottakon felül reánk háramló és általunk ma viselt teher alól remél szabdulni egyházunk. És így az anyagi téren könnyebbülést vár és remél, mert az állam lévén iskolafentartó, ő fog minden iskolai terhet viselni. Ilyen szempont és ebbeli reménység vezette azon egyházközségeinket is, amelyek a fenntartással járó költségektől való megszabadulhatás miatt már eddig átadták iskoláikat az államnak, különösen az erdélyi részeken. Azonban ez az anyagi előny csak látszólagos és a valóságban nem mindenütt vált és válik be előnynek. Mert ha igaz is, hogy a megváltozott viszonyok ma sokkal többet követelnek az iskolafentartótól, mint amit egyházunk ily címen a múltban teljesített: ámde azt sem szabad felejtetni, hogy a felekezetet, mint iskolafentartót terhelő kiadásokból már egy jó részt átvett az állam a fentebb elsorolt címeken, másoldalról pedig az állami iskola szervezése esetében az 5%-os iskolai adót követelni fogja híveinktől is, mint államilag adózó polgároktól, amellelt az iskolai épület emelés terhét is valószínűleg a polgári községekre fogja hárítani, mint ezt a legközelebbi időben már több helyen megpróbálta. Szilágymegye tanfelügyelőjének 1910. év első feléről szóló jelentése is hangsúlyozza: „A kultuszminiszter ragaszkodik ahhoz, hogy a községek a visszabocsájtandó helyi járulékok terhére felveendő költségből építtessenek iskolát.“ Ily körülmények között nem sokra tehető az az anyagi előny, amivel népiskoláink államosítása kecsegtet. Mert amit híveink felekezeti teher könnyítés címen nyerne, azt mint adózó polgárok az államnak szolgáltatták be.

De az éremnek más oldala is van, ami kisebb egyházközségeinket államosítás esetén anyagilag is nagy teherrel fenyegeti. Értem alatta az énekvezéri állásokról való gondoskodást. Vagyonosabb, népesebb egyházközségeinkben ez könnyen fog menni, különösen ott, hol eddig is önálló énekvezérek voltak. A több tanítói állomást fenntartó egyházközségekben is, hol énekvezér-tanítók működtek, körültekintéssel könnyen megoldható lesz e kérdés, esetleg a népiskolai vallásitanítás egy részének vezetésével is megbízatnak az énekvezérek, mit a lelkész nagymérvű elfoglaltsága miatt teljesíteni maga nem képes. Fizetések pedig az eddig énekvezéri fizetés címen élvezett jövedelemből, a másik tanítói állomás egyházi járandóságú törzs-

fizetésének beolvasztásával kitelik. De hát a kevés lélekszámmal bíró, az egy tanítói állomást fentartani eddig is csak államsegély kiutalásával képes gyülekezetek mit tesznek? Az a javadalmi jegyzőkönyvben most kántori fizetésnek feltüntetett összeg, énekvezér díjazásul, igen sok helyütt, még abban az esetben sem lesz elég, ha esetleg az állami tanító mellékfoglalkozásként elfogadja is az énekvezérséget. Így, midőn a gyülekezet a teheről szabadulni remélt, még újabb teherviselés gondja nehezedik rá. Amellett a felekezeti énekvezérségnek az állami tanítókra való átruházása nem valami kecsegtető képet nyújt ma sem sok helyütt. Viszálykodás, kötelességteljesítéstől vonakodás és mulasztásról tesznek tanúbizonyságot egyházkerületi jegyzőkönyveink lapjai is, holott a mi egyházkerületünkben még nem is sok az állami iskola. Pedig az e tárgyban Wlassics Gyula minisztersége alatt 1898-ban kiadott 1-ső számú miniszteri rendelet hangsúlyozza: „ha az illető kisközség kívánja, az állami tanítóknak meg lesz engedve, hogy a hitközségtől nyerendő külön díjazásért helyben és a tanórákon kívül a kántori teendőket is elláthatja.“ Jövőre az is kérdés tárgyát képezheti: vajjon e miniszteri intézkedést fogja-e a tételes törvény biztosítani általános államosítás esetén? És ha igen: teljesíthető lesz-e a törvény paragrafusa mindenütt? Mert ismerek ezidőszerint több oly kisközséget, hol két felekezet lakik és mindkettő külön-külön népiskolát tart fenn, pedig az összes mindennapi tankötelesek száma nem emelkedik túl 60-on. Államosítás esetén e 60 növendéket egy tanító elvezetheti és bizonyára vezeti is. Hát így egyik hitközségnek énekvezér nélkül kell maradnia. És ha az énekvezér nélkül maradók mi reformátusok leszünk, már csak azért is, mert az állami tanító nem lesz felekezetünk tagja: mit teszünk? Bizony-bizony, nézetem szerint, felekezetünk szempontjából tekintve a népiskolák államosításával járó anyagi terhektől való könnyebbülés látszólagos, vagy legjobb esetben is csak viszonylagosnak mondható. Néhol könnyít, néhol újabb terheket teremt.

De az anyagi oldal mellett következik a kérdés erkölcsi háttere és hitfelekezeti vonatkozása is. A népiskola feladata nem csupán abban merül ki, hogy az általános népműveltséget szolgálja, az ismereteket terjessze, értelmes polgárokat neveljen, hanem az is, hogy az elsorolt célok koronájaként az erkölcsi rendet alapozza, erkölcs magvető és léleknevesítő munkát is végezzen. Mert a tulajdonképeni alap, amin a család, társadalom, haza, egyház nyugszik, az erkölcsi rend, amit vallásos fegyelem alakjában a terjesztendő tanai közé minden egyház felvett és erre nevel iskoláiban. Különösen református népiskoláinkban a vallásos nevelést, az erkölcsi világrend megismertetését, az erkölcsi tisztaságra való törekvést, az erkölcsi elvek elsajátítását tűzte és tűzi ma is célul. Azért fejleszti az értelmet, hogy az általános igazságok megismertetésével megismertesse az embert saját rendeltetése céljaival, így anyagi és szellemi boldogulásában elősegítse. Az, amit mi népiskolai vallásos nevelés fogalma alatt értünk, nem csupán a külső vallási szertartásoknak és hittételeknek a gyermeki lélekkel való megismertetésében áll, hanem az

erkölcs, becsület, munkaszeretet, jellem alapelveinek a vallás igazságaival, istenfélelemmel egybekapcsolt becsepegtetése a fogékony gyermeki lélekbe, hogy ott erős gyökeret verve, a felnőtt korban erőteljesen fejlődhessenek és Istent, embert, hazát szerető egyéneket és a társadalomnak munkástagokat képezzenek. Ebben állott a református népnevelés erőssége, ezt az elvet követve váltak népiskoláink a múltban a népnevelés vezéreivé. Ezt az elvet követik ma is a reformátusságokat igazán átérző néptanítóink. Küzdenek ma is a kettős elv diadalért: testben, lélekben erős, hazaszerető értelmes polgárokat és vallásos meggyőződésükért lelkesülni tudó egyháztagokat akarnak nevelni.

Ámde a külföldet mindenáron utánozni akaró, divatosná válni készülő nevelési irány, a vallást detronizálni óhajtó szocialista törekvések, a helytelenül értelmezett szociálpedagógia, mely a népiskolát csak a közhasznúságra nevelés, munkára képzés csarnokává akarja átalakítani, jelszóul tüzte ki a népiskolából mindenféle vallásos oktatásnak kiszorítását. Ezek szerint a vallás magánügy, tehát annak oktatásáról — ha akarja — gondoskodjék iskolán kívül a felekezet. Nem veszik észre az így okoskodók, hogy a fürdővízzel a gyermeket is kiakarják önteni.

Általános államosítás esetében megtörténhetik, hogy ez az irány diadalmaskodik. Mert amint Dr. Bárczy István budapesti polgármester véleményére való hivatkozással már fentebb is kiemeltem, meglehet, hogy olyan politikai párt kerül uralomra, amelyik ezzel az eszmével rokonszenvezik és aszerint fogja irányítani a népoktatást is. Ekkor aztán a népiskolák reánk nézve megszűnnek azok lenni, amik voltak: a református egyházak veteményes kertjei. Mert bár a vallástaniítás maradjon kezünkben, nem a szocializmus által követelt túlzott szélsőségben is magánügyként, hanem a népiskolák falain belül teljesíthessük azt, bízassék az kötelességtudó, lelkiismeretes munkát végző lelkészi karra vagy nagyobb gyülekezetekben vallástanítókul alkalmazott énekvezér tanítókra: a vallásos oktatásra kiszabott idő alatti foglalkozással mégsem lehet oly eredményt az oktatás terén elérni, mint elérték eddig és elérnek lelkiismeretesen működő református tanítóink a saját népiskoláinkban. Már maga az, hogy ma minden délelőtti és délutáni tanítási idő énekléssel, imádkozással veszi kezdetét és azzal végződik be, ez az éneklés és imádkozás elsajátíthatóságának oly sikeres gyakorlati eszköze, mit állami népiskolákban végezett, bizonyos órákhoz kötött vallási órákon megközelítőleg sem lehet alkalmazni. Tehát a vallásos kedély megalapozását képező éneklés és imádkozás, melyek nagy befolyással voltak eddig is népünknel, a kálvinista hitirány és babona nélküli értelmes meggyőződésben nyilvánuló lelki tulajdonok kidomborítására: nem lesz a maihoz hasonló mérvben felöllelhetőleg tanítható. A kálvinista zsoltárok nem fognak a maguk egyszerűségében és jellegzetességükben oly széles körben hangzani a templomou és iskolán kívül odakint az életben is. Mert, ha azt a gyermek az iskolában el nem sajátíthatja, a későbbi időben a templomban megtanulni nem fogja, sok része

nem is akarja. Ily irányú tapasztalatot már ma is szerezhetünk több népiskolánál és gyülekezetben, hol az állami képzőintézetben végzett tanító csak felületesen végzi az énektanítást, mert maga sem bír énekeskönyvünkben tökéletes jártassággal. Megtanult néhány énekdallamot, magánszorgalma többnek elsajátítására nem ösztökéli, amit tud, átadja növendékeinek és marad annyiban az éneklés elsajátításának ügye.

Református népiskoláink mai irányelve, egyházunk szeretetétől lelkesülő néptanítóink módszere ma még a reáltárgyakat is, történelmet, természet-tudományt, földrajzot Istennek ismeretére, gondviselő hatalmának szemléletére való irányítással tanítja a gyermeknek, ezáltal is a vallásos igazságok és ismeretek megerősödését munkálja. Mindezen alkalmi felhasználhatósága eszik, ha a vallásos oktatás a népiskolák államosítása esetén külön órákra és vezetőkre hárul.

Viszont ha a „neveljünk az élet számára“ ma is sokfelé hangoztatott szociálista elv érvényesül tisztán, amely csak a mindennapi közhasznúság elvét tartja szemelőtt és csak erre akar nevelni a népiskolában: elvesz az iskolázási idő legnagyobb része anélkül, hogy a nemesebb emberi lényeket alkotó eszménységre, Isten, haza és felebaráti szeretetre nevelne, vagy legalább ezen eszménységet szolgáló vallásos nevelésnek segítségére lehetne az iskola. Pedig hogy az ilyen nevelési iránytól mit várhatunk, mutatja a nagy városok munkás osztályának naponként felmerülő élettünete. Nevelésüknek, értelmi képzésüknek különféle segédeszközei: hírlapok, felolvasások, szakkönyvek, értelmes, képzett munkásokat nevelnek, de akik minden eszménység hijjával az anyagiságért harcolnak csupán, a létért való küzdelemben gyakran a legembertelenebb eszközöktől sem riadnak vissza. Úgy, hogy legújabbban nem kisebb személy, mint Vilmos német császár Beurenben a bencések apátjához intézett beszédében hangsúlyozta, hogy „a huszadik században oly eszmék terjedtek el, melyeknek visszaszorítása csak a vallás segítségével és az ég támogatásával lehetséges“.

Amidőn ily eshetőségek bekövetkeztetésére rámutatok, teszem és tehetem ezt úgy, hogy a már jelenben előforduló és fordult tényekre hivatkozhatom, melyek következtetésem helyességét igazolják és bizonyítják, hogy ily irányban haladó álláspont bekövetkeztetésére nálunk milyen kedvező a talaj. Még messze vagyunk a népiskolák államosításának csak elvben való kimondásától is, nemhogy gyakorlati megvalósíthatásától és már az 1910. év nyarán megalakult Országos Tanítói Szabad Egyesület Szövetség határozmányai között kimondotta, hogy „a felekezeti hitoktatás az iskoláztatás minden fokán kizárandó“. Mely határozatnak nyilvánosságra jövele még képviselőházi felszólalást is vonj maga után és Rakovszky István interpellációja következtében gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter fel is oszlatta a szövetséget.

Bár elismerem, hogy a népnevelés és népiskolai oktatás célja nemcsak az erkölcsiség elsajátítása, mert az erkölcsi elvek megismertetése mellett

szükséges a gyakorlati életre nélkülözhetetlen ismeretek közlése is; bár én is azon elfogadott és több pedagógus által követett elvet hangoztatom, hogy az iskola oktat, nevel és moralizál, tehát mind a hármat együttesen cselekszi: mindazonáltal a jóerkölcs átszarmaztatását a következő nemzedékre a legfontosabb pedagógiai feladatnak tekintem, az oktatás és nevelés koronájának tartom. Már pedig az erkölcs és vallás minden hitfelekezet tanáiban, különösen reformált egyházunk hittételeiben annyira összeforrott, hogy ezidőszert az igaz, valódi erkölcsi nevelés terén, még a külföld után hangoztatott bibliai alapon álló erkölcsi nevelés meghonosításától sem várok hazánkban tökéletesebbet, a jelenlegi református vallásos nevelési rendszer által eredményezetttnél. Mert a leghelyesebben értelmezett szociálpedagógiai irányelv is ma még kiforratlan és kálvinista népünknel, hol a hit, erkölcsiség a hazaszeretettel a köztudatban elválaszthatatlanul vannak egybeforrva, oly alakjában nem is alkalmazható végzetes következmény nélkül, hogy a népiskolából a vallásos oktatás száműzésével csak erkölcsre és gyakorlati irányú ismeretekre tanító intézmény váljék. Márcsak azért sem, mert a népnevelés az iskolával nem bevégezett, azután jön a továbbnevelő: az egyház, a maga templomi szószékével, ifjúsági egyesületével és népkönyvtárával. És hogy folytathasson az magasabb irányú vallásos népnevelést ott, hol az alapismeretek a gyermekkorban nem rakattak le? Már pedig, hogy az állam vallás és jóerkölcs nélkül fel nem állhat, az olyan igazság, amit nemcsak a költő hangoztat elvesztével, Róma rabigába görnyedésének jóslatával, hanem a mindennapi tapasztalat is annyira igazol, hogy ezt bővebben bizonyítanom sem kell. Vallásos oktatásra nem a hitfelekezetek konfessionális tanainak terjedhetése szempontjából van szükség, hanem általános lelkiszükséglete az a népnek és az állam fennmaradásának is alapja.

Ilyen irányú következtetésem jogosultságát semmivel sem bizonyíthatnám jobban, mint a vallás- és közoktatásügyi miniszter által felozlatott Tanítók Szövetsége Szabadegyesületének közlönyét képező „Új Korszak“ című lap 1911. évi január hó 27-iki számában „Az erkölcsi nevelés problémái“ címen megjelent cikk tartalmával, amelyben a szerkesztőség következő nyilatkozata foglal helyet: „A Polgáriskolai Közönyben Dr. Krausz Jakab óbudai igazgató szól a vallás-erkölcsi oktatás korszerű reformjának kérdéséhez. — Nagyon jól ismeri az egyház hatalmi célzait, reakcióját és maradiságát, a klerikalizmus üzemleit, a felekezeti gyűlölködés és türelmetlenség szertelenségeit és elfajulásait. Mégis csodálatos, hogy egy ilyen gondolkozó és kutató elme túlhajtott okoskodásnak mondja a vallásos oktatásnak kiküszöbölését. Ő a vallást akarja meghagyni az erkölcsi oktatás alapjának. Mi pedig a vallásnak az iskolából való teljes kiküszöbölését óhajtjuk.“

Pedig hát a Dr. Krausz Jakab cikkéből a szerkesztőség által közölt szemelvényben ilyenek foglaltatnak: „Nemcsak a legnagyobb pedagógiai és didaktikai abszurdumok egyike, de roppant demoralizáló dolog is a tanulót oly diléma elé állítani, hogy tulajdonképpen kinek higgyen, a földrajz, termé-

szettan és természetrajz tanárának-e vagy pedig a hitoktatónak? Mert míg az előbbieket a tudomány mai állásának megfelelő biológiai alapra helyezkedve s egységes világnézet alapján hirdetik a természettudományok eddig megismert igazságait, addig az utóbbi oktatásának java-része a bibliai teremtéstanon alapszik, amely Copernikus, Keppler, Galilei, Newton és Laplace felfedezései után bizony megszűnt tudományos revelatio lenni.“

„Az iskolában ma divó vallásos oktatás épenséggel gátja az igazi erkölcsös nevelésnek. Korai abstrakció, a gyermek lelkéhez nem férő verbalizmus uralkodik benne. A vallás lehetetlenségének főokát az egyház tanainak számos logikai lehetetlenségében kell keresnünk, abban a maradiságban, mely megőrizte dogmaként az észszerűtlent.“

És mégis az így érvelő szabadirányú gondolkozó is a népiskolai vallás-oktatás fenntartása mellett küzd, csupán a mai rendszert reformálni, de nem eltörölni kívánja, az erkölcsi nevelés tényezőjét ő is a vallásos oktatásban találja.

Összefoglalva röviden az elmondottakat: Ha a népiskolák államosításától nemzeti szempontból a nemzetiségi aspirációk letörésére segítő eszközt, az általános népművelődés gyorsabb felvirágzását remélhetjük is, de református egyházunk szempontjából káros következménytől félhetünk.

Mert ha az állami bőkezűség által emelt iskolákban a jobban javadal-mazott tanítói kar az általános műveltséget magasabb színvonalra emelné is, de a vallásos nevelésnek kiszorításával, hiányoznék nevelési rendszeréből az eszményiségre, hithűségre való nevelés és az igazi kálvinista szellem. Már pedig református egyházunk mindig arra törekedett, hogy népiskoláink ne csak az általános ismeretek terjesztői legyenek, hanem az ott neveltek józan gondolkozású, babonától ment, erkölcsös, Istent, embert, hazát, vallást, egyházat szerető, a jóért, nemesért áldozni tudó és hitőkben megingathatlan nemzedékké váljanak.

Epen ezért zárszóként azzal végzem fejtegetésemet: ha egykor Kátó Karthágónak mindenképen a lerombolását kívánta Róma békéjének érdekében, én református egyházunk érdekében a népiskoláink minden áldozatok árán való fenntartását óhajtom.

Azt az időt pedig, amely még az államosítás bekövetkezéséig eltelik, használjuk fel arra, hogy lelkészképző intézeteinkben egy a népiskolai vallás-oktatásra ne csak elméletileg, hanem gyakorlatilag kiképzett lelkészkar nevelődjék. Akkor bátran vehetjük át a népiskolai vallás-tanítást és a népiskolák államosításából azon egyetlen jónak ígérkező következményt, hogy a római katolikus egyház is elesik népiskoláitól, ezáltal konfessionális tanai terjesztésének, hívei fanatizáló eszközeinek egyik leghatalmasabbikától fosztatik meg: javunkra fordíthatjuk, a vallás-egyenlőség megvalósulhatásáért megerősödöttebb erővel küzdhetünk.

TARTALOMJEGYZÉK.

1. Esperes imádkozik.
2. A helyettes gondnok a gyűlést megnyitja.
3. A helyettes gondnok megemlékezése Báró Vay Elemér gondnok betegségéről.
4. A gyűlés megalakul.
5. Elmaradásukat bejelentők távollétének igazolása és az igazolatlanul elmaradók bírságolása.
6. Dr. Nagy Ferenc világi főjegyzővé választása és eskütétele.
7. Tóth Béla egyházi tanácsbíróvá választása és eskütétele.
8. Dr. Molnár Gyula ügyész eskütétele.
9. Tanítói képviselőkké Baksa Lajos, Fogarassy Jenő, Csiky Béla és Putnoky István választottak meg.
10. Csorba György főgimnáziumi képviselővé választott.
11. Esperesi jelentés.
12. Báró Bánffy Dezső konventi elnök halála fájdalmas tudomásul szolgál.
13. Dr. Baltazár Dezső tiszántuli püspök üdvözlése.
14. Kenyeres Pál, Tóth Imre, Csillik Balázs nyugalomba vonult tanítók-ról megemlékezés.
15. Az esperes átadja elnök székét Sólyom Gyula tanácsbírónak.
16. A miskolci III-ik lelkészi állás kérdése.
17. A lelkészi főjegyzői állásra, a szavazás elrendeltetik.
18. A mezőkeresztesi egyház közmunkaváltság ügye.
19. Diószeghy Mihály atányi lelkészszé választása megerősítették s ő maga hivatalába beerősítették.
20. Szakács Pál sályi lelkészszé választása megerősítették, ő maga hivatalába beerősítették.
21. Mauritz Árpád megválasztott bükkaranyosi lelkész hivatalába beerősítették.
22. Tanítóválasztási jegyzőkönyvek alapján a megválasztott tanítók hivatalukba beerősítettnek.
23. László István, Tóth Kálmán, Molnár György a tanítói esküt leteszik.
24. Veres Károly beerősítése elhalasztatik.
25. Dr. Papp-Szász Tamás és Puky László egyházmegyei jegyzővé választása.
26. A tanügyi bizottsági elnök előterjesztése tudomásul vétetik.

27. Ezen bizottság javaslatai alapján 11 rendbeli határozat hozatik.

28. Vasgyártelepi vallástanító-lelkészi vagy segédlelkészi állás szervezése kívánatosnak mondatik ki.

29. Lelkészerlekezletnek a mult évben elhalt öt lelkész felett tartott emlékbeszédekről beterjesztett jelentése tudomásul vétetik.

30. Ugyanannak jelentése a pályálatételre beérkezett munkákról örvendetes tudomásul szolgál.

31. Ugyanannak jelentése arról, hogy a Kálvincumra a lelkészek gyűjtést indítottak maguk között, tudomásul vétetik s felhatalmaztatik esperes, hogy a lelkészerlekezleti alap 250 K tőkét az összegyűlt összeghez csatolja.

32. Ugyanannak az egyházkerületi képviseltetés tárgyában benyújtott indítványa elfogadtatik.

33. Egyházmegyei egyházfenntartási alap létesítettik.

34. A tanítóegyleti felterjesztések pártoló ajánlattal küldetnek a főt. egyházkerületi közgyűléshez.

35. Az egyházmegye területén fekvő községek mikénti beosztásáról szóló jelentés tudomásul vétetvén, a kerületi közgyűléshez terjesztetik.

36. A társ-, leány- és fiók-egyházak jellegére vonatkozó jelentés felterjesztetik s illetve Sály—Tibolddarócz egyezsége újraszabtatnak.

37. Az ingó és ingatlan egyházi javak kezelése tárgyában hozott véleményes javaslat a kerületi közgyűléshez felterjesztetik.

38. A lelkészi nyugdíjintézeti ügyrend végleges szövegezése tárgyában hozott határozat felterjesztetik a ker. közgyűléshez.

39. Az alsószolczi egyház III. tanítói állásának,

40. az igrizii egyház leánytanítójának,

41. a nemesbikki egyház II. tanítói állásának díjlevele megerősítettik.

42. Kájel István öszödi lelkész javaslata a belkörü tűzkárbiztosítás ügyében pártolásban részesül.

43. Diósgyőr-vasgyári fiókegyház anyasítás iránti beadványa pártolólag terjesztetik a kerületi közgyűléshez.

44. Mezöcsát építkezési ügyekben tett jelentése jóváhagyólag vétetik tudomásul.

45. A mezökeresztesi egyház kérése az ötödik tanítói állás betöltésének függöben hagyása iránt engedélyeztetik.

46. A mezökeresztesi egyház állandó segédlelkész tartási jog ügyében beterjesztett kérvénye pártolólag terjesztetik fel.

47. Mezökeresztes kölcsön ügye,

48. Miskolcz ingatlan eladási ügye,

49. Mezökeresztes adásvételre engedélyt kérő folyamodványa kedvezöleg intéztetik el.

50. Nemesbikk énekkari alapszabálya helybenhagyatik.

51. A sajókeresztúri egyház rendkívüli adó kivetése helybenhagyalik.

52. Somody János hejőbábai lelkész kérése teljesítettik.

53. Sólyom Lajos ónodi lelkész fia a konviktusi alapra felvétetik.
54. Gyürék Pál, Kérészy J. és Komjáthy J. s.-lelkészek bekebeleztetnek.
55. Egyházlátogatók kiküldése.
56. Képviselők küldése az őszi egyházkerületi közgyűlésre.
57. A kisgyőri egyháznak tanítói föld eladása tárgyában beadott kérvénye pártolólággal terjesztetik fel.
58. A pénztárnok által bemutatott domesztikai és nyugdíjintézeti járulékokról szóló táblázat kinyomatni rendeltetik.
59. A noszvaji egyház vételi ügye.
60. A kisgyőri egyház építkezési és kölcsön ügye.
61. A felvett jegyzőkönyvi pontok hitelesítettnek.

Bírósági ügyek.

- I. Csendőr Sánta István egyházi adó ügye.
- II. Nagy Veres István egyházi adó ügye.
- III. Időszaki tanács megalakítása.

Függelék.

1. A domesztikai járulék és agentiális persely-pénz kimutatása.
 2. Lelkeszi nyugdíjintézeti járulék kimutatása.
 3. Halászy József pályányertes műve az elemi iskolák államosítása kérdéséről.
-

